

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əxiz qəzəldir

15

Nº 031 (6956)

17 fevral 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

Bir daha cürət olarsa...

Yaxud,
DSX-nin "Qisas"
əməliyyatı Ermənistan
hərbi-siyasi
istəblışmentini
növbəti dəfə
yerlə bir etdi

11

Əli Kərimli indi
də ekstrasenslik
edir

10

Azərbaycan: Dünya birliyi üçün etibarlı tərəfdəş və lider ölkə!

Almaniyadan Münxen şəhərində səfərdə olan
Prezident İlham Əliyev bir sıra mühüm görüşlər keçirib

2

"Azərbaycan xalqının
iradəsini heç nə ilə
sarsıtmaq mümkün deyil"

10

Güclü və qüdrətli
AZƏRBAYCAN ORDUSU!

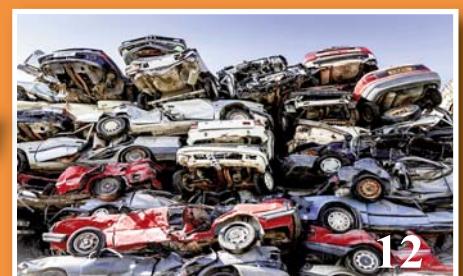
5

Manatla olan problemlə
kreditlər niyə artıb?

14

Utilizasiya
programı: bu şərtlər
avtoparkı yeniləyə
biləcəkmi?

12

Dünən 60-ci Münxen Tehlükəsizlik Konfransında iştirak etmək üçün Almanıyanın Münxen şəhərində səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətinə əsasən İtalyanın "Leonardo" şirkətinin baş həmdirektoru Lorenzo Mariani'nin görüşü olub. Görüşə görə təşəkkürünü bildirən Lorenzo Mariani dövlətimizin başçısını prezident seçkilərində qələbə münasibətələ "Leonardo" şirkəti ailəsi adından səmimi-qəlbən təbrik etdi. Vurğuladı ki, İtalya ilə Azərbaycan arasında strateji tərəfdəlişdən irəli gələrək, şirkətin ölkəmiz ilə əməkdaşlığı uğurla inkişaf edir. Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə "Leonardo" şirkəti arasında əməkdaşlıqdan məmənunuşunu bildirdi. Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, prezident seçkilərində qələbə qazanması münasibətələ İtalya Prezidenti tərəfindən göndərilmiş təbrik məktubunda İtalya-Azərbaycan əlaqəlerinin mükəmməl səviyyədə olduğu xarakterizə edilmişdir. Prezident İlham Əliyev də öz növbəsində Azərbaycan-İtalya əlaqələrinin həqiqətən mükəmməl xarakter daşıdığını və strateji tərəfdəlişlə zəminində inkişaf etdiyini bildirdi.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə "Leonardo" şirkəti arasında müxtəlif sahələrdə, o cümlədən kibertehlükəsizlik və kosmik sahələrdə, eyni zamanda, SOCAR ilə "Leonardo" şirkəti arasında əməkdaşlıq məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı, bu əməkdaşlıqdan məmənunuş ifadə olundu.

Dünən Münxendə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətinə əsasən İsrail Dövlətinin Prezidenti İsxak Həroşqun görüşü olub. İsrail Prezidenti İsxak Həroşq dövlətimizin

Azərbaycan: Dünya birliyi üçün etibarlı tərəfdəş və lider ölkə!

Almanıyanın Münxen şəhərində səfərdə olan Prezident İlham Əliyev bir sıra mühüm görüşlər keçirib

Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətinə əsasən ABŞ Prezidentinin qlobal infrastruktur və enerji təhlükəsizliyi üzrə xüsusi koordinatoru Amos Hoxşteynin görüşü olub. Amos Hoxşteyn COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi münasibətələ təbriklərini çatdırıdı.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi.

ABŞ Prezidentinin qlobal infrastruktur və enerji təhlükəsizliyi üzrə xüsusi koordinatoru hełə 1990-cı illərdən Azərbaycan ilə ABŞ arasında əməkdaşlığı və Xəzər dənizinin karbohidrogen resurslarının dünya bazarına çıxarılmasını ehtiva edən layihelərdə Prezident İlham Əliyev ilə birgə tərəfdəlişlə məmənunuşla xatırladı, Azərbaycanın regionda strateji əhəmiyyətə malik ölkə olduğunu diqqətə çatdırıdı. Görüşdə Orta Dəhlizin inkişaf etdirilməsi və Azərbaycanın bu prosesdə rolü müzakirə olundu, COP29 çərçivəsində əməkdaşlıq məsələlərinə toxunuldu.

Söhbət zamanı Azərbaycan-ABŞ ikitərəflə əlaqələrinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

başçısına prezident seçkilərində qələbə qazanması münasibətələ təbriklərini çatdırıdı.

Prezident İlham Əliyev təbrike görə təşəkkürünü bildirdi və bununla bağlı İsxak Həroşqdan rəsmi məktub formasında da təbrik aldığı məmənunuşla qeyd etdi. Həmçinin Azərbaycan Respublikasının İsrail

söhbət zamanı Azərbaycan ilə İsrail arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığı dair fikir mübadiləsi aparıldı, hökumətlərarası komissiyanın fəaliyyəti qeyd olundu, iqtisadi-ticari, mədəni, humanitar əlaqələre toxunuldu. Həmçinin Azərbaycan Respublikasının İsrail

dövlətində səfirliyinin fəaliyyətə başlamasının ikitərəflə əlaqələrimizin inkişafına təkan verdiyi bildirildi. Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıldı.

Fevralın 16-da Münxendə Azərbaycan

Münxendə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətinə əsasən Avropa Yenidənqurma və Inkişaf Bankının (AYİB) prezidenti Odil Reno-Bassonun görüşü olub.

Əvvəli Səh. 2

Odil Reno-Basso dövlətimizin başçısına prezident seckilərində qəlebəsi münasibətələ tebriklərini çatdırıldı. Prezident İlham Əliyev tebriklərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Avropa Yenidənqurma ve İnkışaf Bankının prezyenti Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin həm Xəzər dənizində, həm də Qara dənizdə gəmi donanmasının artırılması layihələrinde iştirakından məmənluğunu ifade etdi. Həmçinin AYİB-in Orta Dəhliz layihəsinə böyük əhəmiyyət göstərdiyini və bu çərçivədə Azərbaycanla əməkdaşlığı yüksək qiymətləndirdiyini qeyd edərək, bu kimi layihelərdə iştirak etməyə hazır olduğunu bildirdi.

Odil Reno-Basso vurğuladı ki, AYİB, eyni zamanda, su resurslarının idarə edilməsi sahəsində de Azərbaycanın tərəfdası rolunda çıxış edir və bu istiqamətdə hökumətin həyata keçirdiyi layihələrə dəstək verməye hazırlıdır. O, həmçinin COP29 çərçivəsində de AYİB-ə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq məsələlərinin, bu xüsusda ölkəmizin bərpələnən enerji layihələri və yaşıl keçid istiqamətində siyasetinin de AYİB tərəfindən təqdir edildiyini və dəstekləndiyini diqqətə çatdırıldı.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanla AYİB arasında əməkdaşlıqlıdan məmənluğunu bildirdi. Prezident İlham Əliyev Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi ilə, həmçinin Orta Dəhliz və su resurslarının idarə edilməsi sahələrində əməkdaşlığın mühüm əhəmiyyətini qeyd edərək, Azərbaycanda yaşıł keçid və bərpələnən enerji resurslarının inkişaf etdirilməsi layihələrinə böyük əhəmiyyət verildiyini, artıq ölkəmizin yaxın dövrlərdə bərpələnən enerji resurslarını ixracatçı qismində çıxış edəcəyini vurğuladı.

Görüşdə iqlim dəyişikliyinin artıq Cənubi Qafqaz regionuna da öz təsirlərini gösterdiyi, bu xüsusda Xəzər dənizində suyun seviyyəsinin aşağı düşməsi, Azərbaycanda, həmçinin çaylarda suyun hacminin azalması və digər fasadların hiss olunduğu qeyd edildi. Söhbət zamanı Xəzər dənizinin suyunun şirinləşdirilməsi layihələrində de AYİB ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq məsələlərinə toxunuldu.

Fevralın 16-da Münxəndə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə

Azərbaycan: Dünya birliyi üçün etibarlı tərəfdəş və lider ölkə!

Almaniyanın Münxen şəhərində səfərdə olan Prezident İlham Əliyev bir sıra mühüm görüşlər keçirib

qarşı tərəfin müraciətine əsasən ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədri, Malta Respublikasının xərici, Avropa işləri və ticarət naziri Ian Borqun görüşü olub. Ian Borq dövlətimizin başçısını prezident seckilərində qəlebə münasibətələ təbrik etdi.

Təbriklərə görə təşəkkürünü bildirən dövlətimizin başçısı öz növbəsində Malta'nın ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədriyə münasibətələ təbriklerini çatdırıldı.

Azərbaycan Prezidenti ATƏT çərçivəsində keçmiş qalıqları olan bir səra mexanizmlərin - bu xüsusda ATƏT-in Minsk qrupu, Yüksek Seviyyəli Planlaşdırma Komitəsi və ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin şəxsi nümayəndəsi kimi tamamilə fealiyyətsiz olan bu strukturların artıq rəsmi qaydada ləğv edilməsinin vacib olduğunu bildirərək, ATƏT çərçivəsində büdcənin de daha məqsədönlü və vacib layihələrə istiqamətləndirilməsinin önemi-

ni qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, Qarabağ münaqişəsi artıq həll olunub, Azərbaycan öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü təmin edib. Prezident İlham Əliyev Ermənistan ilə Azərbaycan arasında normallaşma prosesinin ikitərəfli xarakter daşıdığını diqqətə çatdırıldı.

Görüşdə Malta'nın xərici, Avropa işləri və ticarət naziri COP29-un Azerbaycanda keçirilməsi münasibətələ təbriklerini çatdırıldı, Malta'nın da kiçik ada ölkələrinin iqlim dəyişikliyi nəticəsində üzləşdiyi problemlərə həssaslıqla yanaşdığını və bu xüsusda Azərbaycan ilə birgə əməkdaşlığa hazır olduğunu bildirdi.

Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycan COP çərçivəsində inklüziv konsepsiyanın tərfədarıdır və kiçik ada dövlətlərinin iqlim dəyişikliyi nəticəsində üzləşdiyi problemlərə çox həssaslıqla yanaşır.

Görüşdə Azərbaycanın sədriyə dövründə

bu məsələyə xüsusi diqqət yetiriləcəyi və bu xüsusda da Malta ilə, həmçinin ATƏT platformasından istifadə edilərək birgə əməkdaşlığı hazırlıq ifadə olundu.

Dünen Münxəndə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətine əsasən Almaniya Bundesaqi-nın Xristian-Demokrat/Xristian-Sosialist İttifaqı fraksiyasının xarici, təhlükəsizlik və müdafiə siyaseti üzrə sədr müavini, Almaniya-Cənubi Qafqaz parlament qrupunun sədri Yohan David Vadefulun görüşü olub. Fevralın 16-da Münxəndə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətine əsasən Türkiye Respublikasının xarici işlər naziri Hakan Fidanın görüşü olub. Hakan Fidan dövlətimizin başçısını prezident seckilərində qəlebə münasibətələ təbrik etdi. Prezident İlham Əliyev təbrikə görə minnətdarlığını bildirdi.

Söhbət zamanı Türkiye ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrde inkişaf etdiyi bir daha vurğulandı, əməkdaşlığın bundan sonra da genişlənəcəyinə əminlik bildirildi. Görüşdə Azərbaycan-Ermənistan münasibətləri, sülh sazişi ilə bağlı danışlıklar və regional təhlükəsizlik məsələləri müzakirə olundu.

Münxəndə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətine əsasən Almaniyanın Şərqi Biznes Assosiasiyanın icraçı direktoru Mixael Harmsin görüşü olub. Görüşdə almanın iş adamlarının Azərbaycanla iqtisadi əlaqələrini genişləndirməkdə maraqlı olduqları bildirildi. Xüsusiələ nəqliyyat, logistika, sənaye, bərpələnən enerji və digər sahələrdə maraqlı olan şirkətlərin nümayəndələrinin fevral ayında Azerbaycana səfərinin heyata keçirilməsi barədə Prezident İlham Əliyevə məlumat verildi. Qeyd edildi ki, bu səfər Azərbaycan Prezidentinin öten il Almaniyaya səfəri çərçivəsində işgüzar dairələrlə keçirdiyi görüşün nəticəsidir və bu, indiyədək hem təmsilçilik, həm də say baxımdan iş adamlarının ən böyük nümayəndə heyəti olacaq.

Görüşdə ölkəmizdə COP29-un keçirilməsinin öz növbəsində daha geniş miqyasda iqtisadi layihələrin reallaşdırılması potensialının gücləndirilməsi işinə xidmet etdiyi qeyd olundu.

Fevralın 16-da Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Veteranlar Şurasının iclası keçirilib. İclası giriş sözü ilə açan YAP Veteranlar Şurasının sədri, partyanın idarə Heyətinin üzvü Arif Rəhimzadə əvvəlcə fevralın 7-də ölkəmizdə keçirilən prezident seckilərinin önemindən bəhs edib. O, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyevin möhtəşəm qəlebesinin xalqın iradəsinin ifadəsi olduğunu diqqətə çatdırıb. Prezident seckilərinin ilk dəfə müstəqil Azərbaycanın bütün ərazilərində keçirilməsinin tarixi hadisə olduunu vurğulayan A.Rəhimzadənin sözlərinə görə, bütün dünya bir daha ölkəmizdə xalq-Lider birləyinin sarsılmazlığına şahid oldu.

YAP Veteranlar Şurasının sədri qeyd edib ki, prezident seckilərindən sonra artıq müstəqil dövlətimi-

YAP Veteranlar Şurasının iclası keçirilib

zin həyatında yeni mərhələ başlayıb: "Cənab İlham Əliyev andicmə mərasimində qarşıda dayanan yeni vəzifələri və hədəfləri açıqladı. Xalqımız əmindir ki, Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə yeni dövrdə de hədəflərimizə çatacaqıq".

Daha sonra iclasın gündəliyi barədə məlumat verilib. Bildirilib ki, gündəliyə YAP Veteranlar Şurasının 2023-cü ildə fealiyyətinin yekunları və 2024-cü il üçün Tədbirlər Planının müzakirəsi daxildir.

A.Rəhimzadə qeyd edib ki, öten il YAP Veteranlar Şurası məhsuldar fealiyyət göstərib. Tədbirlər Planında nəzərdə tutulmuş

bütün məsələlər icra olunub, Veteranlar Şurasının üzvləri paytaxt Bakıda və regionlarda keçirilən tədbirlərdə fəal iştirak ediblər. A.Rəhimzadə xüsusile "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində keçirilən tədbirlərin önemini vurğulayaraq gençlərlə görüşlərin əhəmiyyətine diqqət çekib.

2024-cü ilin Tədbirlər Planına gelinice, YAP Veteranlar Şurasının sədri il ərzində müxtəlif toplantıların keçirilməsinin nəzərdə tutulduğu, ideoloji məsələlərin, gənclərle işin, xüsusilə de Heydər Əliyev ideyalarının təşviqi və Prezident İlham Əliyevin siyasetinin təbliğinin

daim diqqət mərkəzində olacağını vurğulayıb.

İclasda YAP Veteranlar Şurasının üzvləri çıxış ediblər. Çıxlarda yeni dönmədə dövlətimizin və xalqımızın Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yeni-yeni nailiyyyətlər qazanacağına əminlik ifadə ol-

ub. Natiqlər YAP Veteranlar Şurasının fealiyyətinə dair öten ilin yekunlarını qənaətbəxş qiymətləndirmək yanaşı, 2024-cü ilin Tədbirlər Planı ilə bağlı fikir və təkliflərini səsləndiriblər. İclasın sonunda müzakirə olunan məsələlərlə bağlı müvafiq qərarlar qəbul olunub.

Azerbaycanın xarici siyasetinin əsas prioritətlərindən biri də türk dövlətləri ile münasibətlərin daha da möhkəmləndirilməsidir. Etnik və mədəni köklərimiz, dilimiz, orta keçmişimiz mövcud münasibətlərin əsasını təşkil edir. Çağdaş dünyamızda türkdilli dövlətlər arasında əməkdaşlıq daha güclənib və yeni, daha düşünülmüş, praqmatik mərhələsinə start verilib. Yeni bir dövrə qədəm qoyan Azerbaycan beynəlxalq təşkilatlarla, eləcə də, Türk Dövlətləri Təşkilatı ilə six əməkdaşlıqla malikdir. Fevralın 14-də Azerbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Milli Məclisde keçirilən andıçma mərasimində nitqində türk dünyası ilə əməkdaşlığın ənəmlə olduunu bildirib: "Bu, bizim üçün prioritetdir, mən bunu açıq demək istəyirəm, yəqin ki, indi aparılan siyaset də hər kəsə buna aydın göstərir. Bu, bizim üçün əsas beynəlxalq təşkilatdır, çünki bu, bizim ailəmizdir. Bizim başqa ailəmiz yoxdur. Bizim ailəmiz Türk dünyasıdır. Əger kimse hesab edir

"Bizim ailəmiz Türk dünyasıdır!"

ki, biz başqa yerde aile axtarmalıyiq, deye bilərem ki, bizi heç yerde gözləmirlər və bunu artıq gizlətmirlər. Əger evvelki illərdə, xüsusilə işğal dövründə bizi çəşdirməq üçün, yəni, gözdən pərdə asmaq üçün müəyyən vədlərlə cəlb etməyə çalışırdırlar, indi o maskalar da yırtıldı və açıq-aydın burada ayrıci xətələr müşahidə olunur. Biz o ayrıci xətəleri çəkməmişik, biz bu ayrıci xətələrin əleyhinəyik".

TÜRK DÖVLƏTLƏRİ ARASINDA İNTƏQRASIYANI DƏRİNLEŞDİRƏN SƏMƏRƏLİ PLATFORMA

Xatırladaq ki, Azerbaycanın bu istiqamətdə töhfələrindən biri də Türk Şurasının yaradılması ilə bağlı sazişin məhz ölkəmizdə imzalanmasıdır. 2009-cu ildə Azerbaycanın Naxçıvan şəhərində keçirilən toplantıda imzalanan Sazişə əsasən Türkəlli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası yaradılıb. Saziş Azerbaycan, Qazaxistan, Qırğızistan və Türkiye prezidentləri tərəfindən imzalanıbdır. Naxçıvan Sazişinə əsasən, müəyyən edilmiş əsas fəaliyyət məqsədləri və vəzifələri, təreflər arasında qarşılıq etmədən möhkəmləndirilməsi, regionda və dünyada sülhün bərgərar edilməsi, xarici siyaset məsələlərinə ortaq yanaşmanın təşviq edilməsi, beynəlxalq terrorizm, ortaq maraq kəsb edən bütün sahələrdə regional və ikitirəfli əməkdaşlığın gücləndirilməsi və s. məsələlərə önem verilir. Türkəlli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının fəaliyyəti dövründə türk-

dilli ölkələr arasında hərəkətə əməkdaşlığı yardım edib. Əlbəttə ki, Türk Şurasının yaradılmasına dair qərarın, Naxçıvanda keçirilən Zirvə Görüşündə qəbul edilməsi türk dünyası üçün rəmzi əhəmiyyət daşıyır. Naxçıvan sazişi ilə türkdilli dövlətlər arasında əməkdaşlığın təsisatlanmış yeni formatı yaradılmışdır. Ötən müddət ərzində bu əlaqələr genişlənib. Naxçıvan sazişinin imzalanmasından keçən dövr ərzində görülən işlər, qarşılıq səfərlər türk dövlətləri arasında integrasiyanı dərinləşdirmək üçün səmərəli platformaya çevrilib. Türkəlli ölkələrin dövlət başçılarının IX zirvə görüşündə qəbul olunan mühüm sənədlər Türkəlli ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması və Naxçıvan bəyannamesinin qəbul edilməsi əhəmiyyət kəsb edir.

"BİZİM SİYASƏTİMİZ TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATINI GÜCLƏNDİRMƏKDİR"

Türkəlli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VIII Zirvə Görüşünü xüsusilə qeyd etməliyik. Qəbul olunan tarixi qərarlarla yadda qaldı. Zirvə Görüşündə Türkəlli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının adının "Türk Dövlətləri Təşkilatı"na dəyişdirilmesi haqqında Qərar, Türkmenistana Türk Dövlətləri Təşkilatının müəşidəçi statusunun verilməsi haqqında Qərar, Azerbaycan Respublikası Prezidentinin "Türk Dünyasının Ali Ordusu" ilə təltif edilməsi haqqında Qərar, Türk Şurası VIII Zirvə Görüşünün Bəyannamesi və digər qərarların imzalanması tarixi hadisə olaraq əhəmiyyət daşıyır. "Bizim ailəmiz Türk

dövlətlərin siyasi və iqtisadi təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsində əməkdaşlığa üstünlük verməsi də qlobal miqyasda yaranan vəziyyətin şərtlərindən sayıla bilər. Ona vurğulamaq yerinə düşər ki, Azerbaycanın qədim mədəniyyət ocaqlarından biri olan Şuşa şəhərinin 2023-cü il üçün "Türk Dünyasının Mədəniyyət Paytaxtı" elan olunması əlbəttə ki, qürurverici idi. TÜRKSOY tərəfindən Şuşanın 2023-cü il üçün "Türk Dünyasının Mədəniyyət Paytaxtı" elan edilməsi Türk-İslam dünyasının Azerbaycanın qədim şəhərinin mədəni zənginliyinə diqqətinin göstəricisidir.

"ELƏ ETMƏLİYİK Kİ, TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATI QЛОBAL ARENADA ÖNƏMLİ AKTORA VƏ GÜC MƏRKƏZİNƏ ÇEVRLİLSİN"

TDT-yə üzv ölkələr arasında yaxın dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin olması, onların bir-birini qarşılıqlı şəkildə dəstəkləməsi təşkilatın inkişaf perspektivlərini şərtləndirən əsas amillərdən biridir. Bele ki, hələ 2020-ci ildə Vətən müharibəsi zamanı bəziləri hətta Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının üzvü olmasına baxmayaraq, türk dövlətləri Azerbaycanın haqlı mübarizəsinə öz dəstəklərini verdilər.

2020-ci il türk dünyası üçün yadda qalan oldu. Belə ki, türk dünyasının ənəmlə ugurları, ən başlıcası Azerbaycan ərazilərinin işğaldan azad olunması, Azerbaycanın suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi əhəmiyyətli hadisədir.

Azerbaycan tarixi Zəfərdən sonra azad olunan ərazilərimizdə abadlıq-quruculuq işlərini davam etdirir. Zəfər qazanan Azerbaycan Qarabağımızda, Şərqi Zəngəzurda böyük quruculuq işlərini davam etdirir. Şuəda, Zəngilanda, Laçında və digər ərazilərdə aparılan genişmiqyaslı abadlıq-quruculuq işləri işğaldan azad olunan hər bir şəhər, qəsəbə və kəndi müasir məkana çevirir. Tamamilə yeni bir dövr yaranıllı və bu torpaqların əzəli sahələrinin işğaldan azad edilmiş torpaqlara mərhələ-mərhələ qayıdiş böyük canlanmaya səbəb olub. Hər bir ərazidə böyük abadlıq-quruculuq işlərinə başlanılıb. Artıq işğaldan azad olunan ərazilərimizdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında genişmiqyaslı yenidənqurma, bərpa-quruculuq işləri

Güclü və qüdrətli AZƏRBAYCAN ORDUSU!

"Yeni dövredə qədəm qoyarkən böyük ümidiyle yaşayırıq. Əminəm ki, bütün Azərbaycan xalqı böyük ümidiyle yaşayır və biz, əlbəttə, eله işləməliyik, eله addımlar atmalıyiq ki, bu ümidi çin olsun". Bu fikirləri fevralın 14-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Milli Məclisdə keçirilən andicmə mərasimində nitqində bildirmişdir. Prezident İlham Əliyevin son iyirmi ildə həyata keçirdiyi güclü dövlət, güclü ordu strategiyası torpaqlarımızın işğaldan azad olmasına gətirib çıxardı. Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Ordusunun işğal altında olan torpaqlarımızı azad etmək məqsədilə zəfər yürüşünə başlaması və qırıq dörd gün davam edən hərbi əməliyyatlar nəticəsində Ermənistanın 30 il ərzində qurduğu silahlı qüvvələrini darmadağın edərək qələbə qazanması tariximizə yeni gün olaraq daxil edildi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev tərəfindən təsdiqlənən mükəmmel hərbi strategiya və taktika döyüş meydanında Azərbaycan Ordusunun "Dəmir yumruq" əməliyyatını süreträ ve az itki ilə həyata keçirməyə imkan verdi. Vətən mühərbişində qazanılan zəfər bütün türk dünyasının qələbəsi olaraq dünyaya mesaj oldu. Bu gün hərbi əməliyyatlar zamanı istənilən nöqtədə düşmənə sarsıcı zərbələr endirmək qabiliyyətine malik güclü ordumuz var. "Növbəti illərdə qarşımızda duran əsas vəzifələrdən biri Ordumuzun, Silahlı Qüvvələrimizin daha da gücləndirilməsidir".

"BİZİM QABAĞIMIZDA HEÇ KİM DURA BİLMƏZ"

Ötən ilin sentyabrın 19-da başlayan və təqribən 24 saat davam edən lokal antiterror tədbirləri Azərbaycan tarixinin şanlı səhifələrindən. Vətən mühərbişindəki tarixi Qələbəmizdən və Ermənistanın kapitulyasiyasından sonra Azərbaycan dövləti humanizm göstərərək ölkəmizin erməni əhalisi ilə reinteqrasiya prosesine start verdi. Vətən mühərbişində qəhrəmanlıq göstərən Azərbaycan Ordusu bu dəfə də yüksək peşəkarlıq nümayiş etdirirək Ali Baş Komandanın onların qarşısında qoyduğu tapşırığı cəmi 24 saatda

yerinə yetirdi. Nəticə olaraq separatçılar ağ bayraq qaldırdı və dövlətimiz qarşısına qoymuş bütün hədəflərə çatdı. İndi bütövlükde bölgədə sülh və inkişaf üçün gözel şərait yaranıb.

"Bu gün Silahlı Qüvvələrimizin geləcək inkişafı ilə bağlı lazımi addımlar atılır, lazımi silah-sursat, texnika alınır, yeni silahlı birləşmələr yaradılır. Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin sayı bir neçə dəfə artırılır, yeni yaradılmış "Komando" silahlı birləşmələrində hərbiçilərin sayı minlərlə ölçülür və bu proses davam edir. Biz eله Ordu yaratmışq ki, - bundan sonra da bu işlər davam edəcək, - heç kim bize sataşa bilməz və gelecekdə de belə bir fikirde ola bilmez. Bu günlərdə Ermənistan tərəfindən törədilmiş yeni təxribata dərhal adekvat cavab verildi, düşmən cəzalandırıldı. Bu, bir daha onlara və əsasən onlara üzək-direk verən, üstümüze göndərən qüvvələrə signal idi ki, bizim qabağımızda heç kim dura bilməz. Ermənistanın ne qədər havadarları olsa da, heç kim bizi dayandırıa bilmez. Bizim siyasetimiz beynəlxalq hüquqa əsaslanır. Bizim Ermənistanın ərazisinə iddiamız yoxdur, ancaq onlar da öz iddialarını geri döndərməlidir-

növləri potensial rəqiblə qırıcı və bombardmançı təyyarələrlə effektiv mübarizə aparmaq iqtidarındadır. MDB çərçivəsində Azərbaycan hava hücumundan müdafiə qüvvələrinə malik en güclü ölkələrdən sayılır. Büdcə vəsaiti ildən-ile artırılan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin buna müvafiq olaraq hərbi imkanları da genişlənir.

Bu gün Azərbaycanda istehsal olunan bir çox hərbi məhsullar ordumuzun potensialının gücləndirilməsində əsas amillərdən bıdır. Ölkəmizdə yaradılan 20-dən çox hərbi zavodda müxtəlif adda hərbi təyinatlı müxtəlif məhsullar istehsal olunur. "Biz çox güclü hərbi sənaye kompleksi yaradırıq, artıq bunun birinci mərhəlesi başa çatdı. İkinci mərhəlesi daha genişməqası olacaq. Təkcə bu il bu məqsədlər üçün həm özel, həm dövlət müəssisələri tərəfindən ən azı bir milyard manat sərməye qoyulacaq və biz özümüzü bundan sonra daha böyük həcmde silah-sursatla, texnika ilə təmin edəcəyik, daha böyük həcmdə ixrac edəcəyik və bu sahədə də müyyəyen dərəcədə, deyə bilərəm ki, böyük dərəcədə xarici asılılıqdan canımız qurtaracaq. Necə ki, siyasi sahədə, iqtisadi sahədə bizim xarici təsire məruz qalma şansımız sıfır bərabərdir, çünki biz müstəqil siyaset aparırıq".

"BİZİM ORDUMUZ TƏLİMLƏRDƏ YOX, PARADLARDA YOX, DÖYÜŞ MEYDANINDA ÖZ GÜCÜNÜ GÖSTƏRMİŞDİR"

Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Silahlı Qüvvələrin modernləşdirilməsi, müasirləşdirilməsi, eləcə də, maddi-texniki bazasının ən müasir standartlar səviyyəsinə çatdırılması sahəsində kifayət qədər əhəmiyyətli işlər reallaşdırılır. Məhz bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan Cənubi Qafqaz regionunda ən güclü orduya malik ölkə statusunu daşıyır. "Bizim Ordumuz təlimlərdə yox, paradlarda yox, döyüş meydanında öz gücünü göstərmışdır. Ermənistən və ona hərbi cəhətdən dəstək verənlər bilməlidirlər ki, bizi heç nə dayandırıa bilməz. Əgər bizi qarşı ərazi iddialarına son qoyulmazsa, əgər Ermənistən öz qanunvericiliyini normal qaydaya salmazsa, təbii ki, sülh müqaviləsi olmayıcaq. Bu, bir daha onu deməyə əsas verir ki, ordu quruculuğu, hərbi potensialın gücləndirilməsi əsas vəzifədir. Bu gün onu da bildirməliyəm ki, bir çox ölkələr üçün bu, əsas vəzifə kimi artıq qəbul olunub, onların hərbi doktrinalarında, onların bütən xərclərində və digər addımlarda da bunu əyani şəkildə görmək olur. Bizim üstünlüyüümüz ondan ibarətdir ki, Ordumuz döyüş meydanında öz gücünü göstərib, Ordumuzda çox yüksək mənəvi ruh var, bizim peşəkarlığımız artır və biz Er-

ler", - deyə Prezident bildirib.

"BİZ ÖZÜMÜZÜ BUNDAN SONRA DAHA BÖYÜK HƏCMDƏ SİLAH-SURSATLA, TEXNİKA İLƏ TƏMİN EDƏCƏYİK"

Bu gün Qafqazda ən müasir ordunun hesab olunan Azərbaycan Milli Ordusu Hərbi Hava və Hava Hücumundan Müdafiə, Hərbi Deniz və Quru qoşunlarından ibarətdir. Bu qoşun

mənistanı döyüş meydanında məglub etmişik".

Bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin quruculuğu prosesi Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir və ordumuz inkişaf, tek millesme dövrünü yaşayır. Azərbaycan Ordusu qarşısında duran bütün vəzifələri həll etməye qadir bir ordudur. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri bu gün müasir texnika ilə təchiz edilib, Vətənin müdafiəsinə daim hazır olan yüksək nizam-intizama malik bir quruma çevrilib.

Milli Məclisdə 14 fevral tarixinde andicmə mərasimi zamanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin nitqi, sözün əsl mənasında, bir tarixi nitq olaraq yaddaşlara yazılıdı. Ölkə rəhbərimizin öz nitqində söylədiyi, əslində, müstəqil, suveren Azərbaycanın bundan sonrakı inkişafının və yüksəlişinin yol xəritəsi olaraq dəyərləndirildi. Çünkü dövlət başçımızın qeyd etdiyi, həqiqətən də, ölkəmiz üçün haqlı olaraq, program xarakterli hesab olunmaqdadır.

Ölkə rəhbərimiz öz nitqində ilk olaraq Azərbaycanın suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün bərpası və möhkəmləndirilməsinin uzun və çətin yoluna, xalqımızın müvəffəqiyətə keçdiyi imtahana yekun vurdu. Cənab Prezident xatırlatma da etdi ki, əgər Ermənistən, onun rəhbərliyi və onun arxasında duran qüvvələr beynəlxalq hüquq normalarına, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnamesinə emel etsəydi, mühərbiə baş verməzdə. Daha dəqiq desək, ölkə rəhbərimiz artıq keçmişdə qalan münəqışının bu vaxta qədər uzanmasında, mühərbiənin olmasına günahkarları açıq-əşkar şəkildə göstərdi və bu sehifənin bizim üçün bağlandıqını, artıq strateji hədəflərimizin daha böyük, qlobal miqyaslı olduğunu diqqətə çatdırıldı. "Memin Xankəndidə seçki qutusuna atıldıq bülleten, sadəcə, bir bülleten deyildi, erməni separatçılarının tabutuna vurulan son mismar idi", - deyən cənab Prezident bundan sonra Ermənistən tərəfinin manipulyasiyalarının Azərbaycan üçün heç bir mahiyyət kəsb etmediyini ali tribunadan bəyan etdi və milli maraqlarımızın ölkəmiz üçün daha vacib olduğuna diqqəti cəlb etdi.

Azərbaycanın suverenliyinin, müstəqilliyinin, ərazi bütövlüyünün, eləcə də milli maraqlarının bundan sonra da qorunmasının vacibliyini qeyd edən cənab Prezident ordu quruculuğunu yüksək səviyyədə olduğunu bildirdi və xüsusiələ vurğuladı ki, bundan sonra Azərbaycan Ordusunun daha güclü, daha qüvvətli olması üçün işlər aparılmalıdır və aparılır da. Təbii ki, tekce Ermənistənən deyil, digər ermənipərəst qüvvələrin, erməni maraqlarına xidmət edənlərin, ölkəmizin əleyhinə olanların mövcudluğu ordu quruculuğunu aktuallığını qoruyub saxlayır. Ölkəmizi hədəfə almaq istəyən qüvvələr Azərbaycan Ordusunun qüdrəti qarşısında öz yerlərində oturmaq mecburiyyətindədirler. Biliirlər ki, Azərbaycan öz ordusunun güclənməsine, potensialının artırılmasına artıq xüsusi diqqətə yanaşır və bundan sonra kimse bizimle zaradat edə, bize saatxa bilməz. Məhz bu barədə də dövlət başçımız öz nitqində bəyan etdi və heç şübhəsiz ki, bəyan etdiyi də ölkəmizin əleyhinə olanlar üçün bir mesaj olmaqla yanaşı, həm də bizim üçün bir program, bir yol xəritəsidir.

Dövlətimizin başçısı öz tarixi nitqində bundan sonra xərici müdaxilələrin də qarşısının alınmasına hazır olmaq barədə çox mühüm bir məsələni də diqqətə çatdırıldı. Daha dəqiq desək, ölkə başçımız Azərbaycanın təhlükəsizliyinin bundan sonra daha da ayısqayıq şəkildə qorunmasının vacibliyini vurğuladı. Ölkəmizə qarşı müdaxilələrin fiziki və ideoloji şəkildə ola biləcəyinə diqqəti cəlb edən cənab Prezident ölkəmizin daxilində deyil, ölkə hüdudlarından kənardan bize, bizim milli maraqlarımıza qarşı olan qüvvələrin yaradı biləcəyi təhlükələrin öncədən qarşısının alınmasının ne dərəcədə vacib olduğunu xüsusiələ ən plana çəkdi. Sərhəd xidmətinin, təhlükəsizlik xidmətinin daha da diqqətli olmasına əhəmiyyətini qeyd edən dövlət başçımız, ölkə hüdudlarından kənardan bizim ölkəmiz üçün hansı şəkilde təhlükələr ola biləcəyi ilə bağlı da fikirlərini çatdırıldı. Prezidentimiz öz nitqində qeyd etdi ki, xərici müdaxilələrə hər zaman hazır olmaq gərəkir və bunun üçün də işlər görülməlidir.

Önce qeyd etdiyimiz kimi, dövlət başçımız öz nitqində ölkə hüdudlarından kənardan ola bilən xərici təhlükələrdən danışarkən, ideoloji təhlükələrin də mövcudluğunu vurğulayıb və hətta qeyd edib ki, bunlar daha təhlükəli hesab olunur. Həqiqətən də bizim üçün yad hesab olunan və bu gün dünyasının bir çox yerlərində qəbul olunan bəzi məqamlar, milli men-

Cənab Prezidentin tarixi nitqi və YOL XƏRİTƏSİ

talitetimizə tamamilə uyğun gəlməyən nə varsa hər biri cəmiyyətimiz üçün ciddi təhlükə deməkdir. Azərbaycan cəmiyyəti milli ruhda, milli dəyərlərinə sadıqlik ruhunda yetişməlidir və yetişib də. Bizim üçün başqa ruhda yetişmək heç də qəbul olunan deyil. Etiraf etmək lazımdır ki, bizi qələbələre aparan, milli birliyimizi, həmrəyliyimizi təmin edən də məhz elə həmin dəyərlərimiz olub. Vətən, torpaq və bu kimi mütəqəddəs amallar, dəyərlər bizi birləşdirib, bir yumruq edib və həmin birliyimiz də bizim sarsılmazlığımız, məglubedilməzliyimiz deməkdir. İndi təbii ki, bizi həmin dəyərlərdən məhrum etmek niyyətində olanlar və bunun üçün ciddi cəhd göstərənlər də var. Mədəsə bizi dəyərlərimizdən uzaqlaşdırmaqla birliyimizi pozmaq, həmrəyliyimizi elimizdən almaqdır. Sözsüz ki, buna xalqımız, dövlətimiz və dövlət başçımız qətiyyən razı olmaz, imkan da vermez və öz nitqində cənab Prezident bu məqamı da ən plana çəkdi, birliyimizin pozulması cəhdinin qəbul edilməzliyini bildirdi.

Təsadüfi deyildi ki, cənab Prezidentin nitqinin gündəliyində duran ən mühüm məsələlərdən biri də milli ideologiya məsəlesi idi. Cənab İlham Əliyev ölkəmizdə yaşayan bütün xalqların, bütün etnik qrupların həmrəyliyinə əsaslanan azərbaycanlıq ideallarına sadıqliyini bir dənə göstərdi. "Azərbaycanda azərbaycanlıq ideologiyası və prinsipləri çoxdan formalasdıb. Ulu öndər Heydər Əliyevin bize qoyub getdiyi dəyərlər irsərdən biri də azərbaycanlıq ideologiyasıdır. Biz isə onun ardıcılıları öz tərifimizdən bu müsbət tendensiyaları gücləndiririk. Azərbaycanda yaşayan bütün xalqlar bir, məhrəbən ailə kimi yaşayırlar. Bizim birliyimizi pozmaq istəyənlər ne qədər çalışılsalar da, uğur qazana bilməyiblər və uğur əldə etməyəcəklər, cənab hamimizi bir məqsəd birləşdirir. Hamimiz itkiler verdik, qan töküdük. Biz erməni qəsbkarlarına qarşı döyüşə çıxdıq. Bu birlilik, bu həmrəylilik və bu şanlı Qələbə tarixi Azərbaycanda yaşayan bütün xalqları daha da sıx birləşdirir", - deyə bəyan edən Azərbaycan Prezidentinin sözleri cəmiyyətimiz tərəfindən xüsusi reğbətlə qarşılanıb.

Artıq dəfələrlə qeyd olunub ki, ölkəmiz, xalqımız, cəmiyyətimiz üçün yeni dövr başlayıb. Yeni dövrün isə, təbii ki, yeni çağışları və yeni tələbləri olur. Məhz bu barədə öz nitqində ölkə rəhbərimiz çox aydın şəkildə fikrə səsəndirdi. "Bu yeni dövrə biz xərici siyasetdə yeni üfüqlər açmalıyıq. Əgər əvvəller xərici siyasetimizin əsas istiqaməti Ermənistən-Azərbaycan münəqışının həlli idisə, bu gün bu məsələ, demək olar ki, gündəmdə deyil. Ona görə də xərici siyasetimizin digər istiqamətləri üstünlük təşkil etməlidir", - deyə öz nitqində bəyan edən cənab Prezident İlham Əliyev ölkəmizin xərici siyaseti istiqamətində də yol xəritəsini göstərdi. Dövlət başçımızın söylədiyi bəzim hər birimiz, hər bir Azərbaycan vətəndaşı üçün olduqca qürurvericidir. Çünkü cənab Prezidentin söylədiyi ölkəmizin öz təsir dairəsini regiondan kənardan da genişləndirmək üçün hər cür imkanlara malik olmasına, Azərbaycan dövlətliyinin artan potensialını bir daha təsdiq edir.

Göründüyü kimi, cənab Prezident İlham Əliyevin andicmə mərasimindəki tarixi nitqi bir neçə istiqamətdə proqramlarla zəngin idi. Eyni zamanda, ölkə rəhbərimizin nitqi və öz nitqi zamanı qeyd etdiyi bize nikbin proqnozlar vermək üçün əsaslı zəmin yaradır. "Biz məsələmizi həll etdik. Bu gün Ağdamda, Füzulidə, Laçında, Cəbrayılda, Zəngilanda, Qubadlıda, Kəlbəcərdə, Şuşada, Hadrutda, Xocalıda, Ağdərə, Əsgəranda, Xankəndidəyik! Bu yeni dövr yaxşı bir başlanğıcdır. Əminəm ki, bu, uğurla davam edəcək. Bu yolda hamimizə uğurlar arzulayıram, yolumuz açıq olsun!", deyə bəyan edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti bəzim hər bizimzdə rəh yüksəkliyi yaratdı. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı dövlət başçısının nitqini dinlindikdən sonra gələcəyə ümidi, nikbin baxışları dəha da artmış oldu. Çünkü ölkə vətəndaşı gördü, şahidi oldu və eyni zamanda əmin oldu ki, ən uğurlu gələcəyin yol xəritəsini göstərən cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə göz önünde şanlı tariximiz yazılır və bu tarixi birlikdə, eləcə də birliyimizlə yazırıq.

İnam Hacıyev

Yeni lazer proseduru: 10 YAŞ CAVANLAŞACAQSINIZ

Məlumdur ki, artıq bir neçə müddətdir müxtəlif lazer cihazları populyarlaşmaqda davam edir. Bu gün 90 faiz qadın lazer prosedurlarından yararlanır. Üstəlik heç kişi lədə bu məsələdə xanımlardan geri qalmır.

Son zamanlar isə lazer prosedurunun biraz fərqli forması olan Fraksiyal CO2 lazer adına tez-tez rast gelir. Bu lazer digərlərdən ilk olaraq qiymətinə görə fərqlənir. Belə ki, prosedurun 1 seansı kiçik bölgə üçün 100-150 AZN təşkil edir. Digər fərqli isə cihadın gördüyü işdir. Bəs, bu lazerin hansı müsbət və mənfi cəhətləri var?

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma edib.

Fraksiyal lazerlər işlənməmişdən əvvəl klassik CO2 lazerləri, yeni ablativ (soyucu) lazerlərdən istifadə olunur. Burada dərinin bütün təbəqələrinə lazer şüası vurulur və dərinində pilinq prosesi aparılır. Buna görə də dərinin sağalma müddəti daha uzun çəkir və proses xəstə üçün çətin olur. Fraksiya funksiyası ilə bu çox daha rahat və müvəffəqiyətli hala getirililər. Həmçinin, bərpa

qaldırmaq üçün istifadə olunur.

Fraksiyal CO2 lazeri necə tətbiq olunur?

Tətbiq etməzdən əvvəl dəri təmizlənir və lokal anestezik (keyidici) krem çəkilir. Lazer proseduru bütün üz üçün təxminən 10-15 dəqiqə çəkir.

Karbon dioksid (CO2) lazerinin fraksiya funksiyası filtr kimi işləyir. Fraksiyal lazer sistemlərində tətbiq öz sahəsində mütəxəssis olan dermatoloqlar tərəfindən təyin edilir. Lazer şüası bəzi toxumalara göndərilərkən, qonşu toxumalara heç bir şúa göndəriləmir. Beləliklə, lazer şüaları ilə buxarlanan toxumaların yanındaki sağlam toxumalar tərəfindən dərhal sağalma prosesi başlayır. Yaranan yeni toxumalarda kollagen və elastin kimi birləşdirici toxuma sintezi artır.

Fraksiyal CO2 lazer dərini necə müalicə edir?

CO2 lazer şüaları toxumadakı su molekulları ilə qarşılıqlı əlaqədə olur və toxumalar 120 mikron diametri sütunlar şəklində buxarlanır. Bu arada toxumada olan kollagenlər qısılır və buxarlanan toxumalar yanlarında yerləşən bütöv toxuma adaları tərəfindən sürətli bir sağalma prosesindən keçir.

Fraksiyal CO2 lazer tətbiqinin hər hansı yan təsirləri var mı?

- Qeyri-cərrahi üz gərmə əməliyyatlarından,
- Qeyri-cərrahi üz cavanlaşdırma prosedurlarında,
- Sızanaq və sızanaq izlərinin müalicəsində,
- Yanıqların, yaraların və əməliyyat çapıqlarının müalicəsində,
- Hamiləlik və doğuşdan sonrakı çatların müalicəsində,
- Dərinin dartılmasından,
- Yaşlanması və günəş ləkələrini aradan

Fraksiyal CO2 lazer tətbiq edildikdən sonra 1-ci gündə qızartı, sonrakı 4-5 gündə isə kiçik qabıqlar əmələ gəlir. Yan təsirlər

tətbiqi necə dəfə edilir?

Fraksiyal CO2 lazer sisteminde seansların sayı problemin şiddetindən və tətbiqin güc və dərinlik parametrlərindən asılı olaraq dəyişir. Hər tətbiqdən sonra orta hesabla 40% yaxşılaşma müşahidə olunur. Yüngül və ya orta dərəcəli qırışlar və çapıqlar üçün bir və ya iki seansda təşkil edilir. Seansların tezliyi tətbiqin dərinliyinə görə dəyişir: səthi tətbiqlər üçün müalicə 1-1,5 aydan bir, dərin tətbiqlər üçün isə 3 aydan bir təkrarlanır.

Müalicə prosesinin xüsusiyyətləri nələrdir?

Fraksiyal CO2 lazer tətbiqindən sonra sarğı tələb olunmur. Dəridə 3-7 gün davam edən sepgidən və bəzən azacıq soyulmadan başqa heç bir şikayət yoxdur. Xəstə ilk gündən sonra məkiyaj edə bilər. CO2 fraksiya lazerinin bu üstünlüyü xəstəyə gündəlik həyatını davam etdirməyə imkan verir.

Tətbiqdən əvvəl nələrə diqqət yetirilməlidir?

Tətbiq etməzdən əvvəl xəstə 1 ay gündən və solaryumdan uzaq olmalıdır. Qanın laxtalanmasının qarşısını alan dərmanlar (aspirin, heparin...), tərkibində retinoidlər olan dərmanlar (izotretionin), fotohəssaslı yaradan dərmanlar (tetrasiklin, naproxen, estrogen, progesteron, doğuşa nəzarət hebləri, xlorokin) qəbul edilməməlidir. Tətbiqdən əvvəl dermabraviya və soyma kimi dəri aşındırıcı müalicələr və ya dəri darmata əməliyyatı edilmişsə, müalicəni həyata keçirən həkimə məlumat verilməlidir. Xəstənin keçmişdə herpes xəstəliyi varsa, müraciət etməzdən əvvəl dərman qəbul etməlidir.

Müraciətdən sonra nələrə diqqət yetirilməlidir?

Tətbiqdən 1 gün sonra isti duş qəbul edə bilərsiniz. Ödem və iltihabi azaltmaq üçün soyuq kompresler tətbiq oluna bilər. Tətbiqdən sonra dəridə yarana bileyək qabıqların qarşısını almaq üçün dəri nəm və təmiz saxlanılmalıdır. Dəri steril cuna istifadə edərək xüsusi maddə ilə təmizlənməlidir. Antibiotik kremlər xüsusi hər təmizlik və duşdan sonra tez-tez istifadə edilməlidir. İlk həftə ərzində bu təmizləmə və nəmləndirmə prosesi gündə 3-4 dəfə təkrarlanmalıdır. Sağaldıqdan sonra məkiyaj tətbiq oluna bilər. Xəstənin dəri tipi və ətraf mühit şəraitində asılı olaraq sağaldıqdan sonra gündən qoruyucu kremlərdən istifadə edilməli, aşındırıcı kremlərdən isə en azı 1 ay istifadə edilməməlidir.

Azərbaycanda bu lazer hansı qiymət aralığındadır?

Ölkəmizdə Fraksiyal CO2 lazer seansının 1 qiyməti 100-150 AZN aralığındadır. Ən ucuz variant 90-100 AZN-dır.

Ayşən Veli

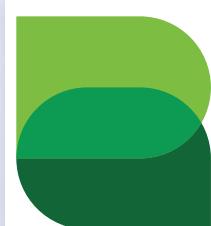
trendyol

Cənab Prezident!

*"Trendyol" şirkəti adından
Sizi 07 fevral 2024-cü il
növbədənkənar Prezident
seçkilərindəki qələbəniz
münasibəti ilə təbrik edirik.*

Zati-alinizə ən xoş istəklərimizi çatdırırıq.

Rabitəbank

Cənab Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan!

“Rabitəbank” ASC-nin rəhbərliyi və kollektivi adından Sizi 07 fevral 2024-cü il növbədənkənar Prezident seçimlərində inamlı qələbəniz münasibətilə səmimi-qəlbdən təbrik edirik!

Sizin bu seçimlərdə möhtəşəm qələbəniz xalqın sonsuz etimadının sübutudur. Zəfər qələbəsinin davamı olan bu qalibiyətiniz Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və bütövlüyünün rəmzidir.

Möhtərəm cənab Prezident!

Zati-alinizə ən xoş arzularımızı çatdırır, Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi yolunun davamçısı kimi bütöv Azərbaycanın parlaq gələcəyi naminə fəaliyyətinizdə Sizə uğurlar arzu edirik!

Hörmətlə, “Rabitəbank” ASC-nin Müşahidə Şurasının sədri Zakir Nuriyev

“Ölkə başçısının Milli Məclisdə andicmə zamanı etdiyi çıxış, söylədiyi fikirlər qarşidakı illər üçün Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatının, sosial-iqtisadi inkişafının yol xəritəsidir. Cənab Prezident çıxışı zamanı bir çox məsələlərə qiymət verdi və qarşıda duran məqsədləri xalqa çatdırıldı. İlk olaraq dövlət rəhbəri çıxışı zamanı Azərbaycanın qarşıya qoyduğu ən mühüm vəzifələrdən biri olan ərazi bütövlüyü müzün təmin edilməsi, suverenliyimizin bərpa olunması, torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi məsələsinin həllini bizim zəfərimiz adlandırdı ve növbədən kənar Prezident seçkilərinin keçirilməsini də yeni mərhələnin başlaması ilə elaqələndirdi". Bu sözleri SİA-ya açıqlamasında millet vəkili Musa Quliyev deyib. Deputat bildirib ki, yeni dövrə qarışımızda böyük vəzifələr dəyanişir və ölkə rəhbəri də çıxışında bu vəzifələrin müxtəlif aspektlərinə toxundu: "İlk olaraq beynəlxalq aləm, dünyada gedən proseslər və bu proseslərdə Azərbaycanın mövqeyi və rolü haqqında danışdı və çox açıq şəkildə bildirdi ki, dünyada ciddi narahatedici problemlər var. Bütün bunlar isə bizi öz qüvvələrimizi səfərbər etməyə sövq edir.

Eyni zamanda ölkə lideri haqqı şəkilde vurğuladı ki, Azərbaycan artıq dünyanın aparıcı dövlətlərindən biridir və öz mövqeyini həzər zaman göstərir, həmçinin Azərbaycan xalqının iradəsini heçnə

"Azərbaycan xalqının iradəsini heç nə ilə sarsıtmaq mümkün deyil"

inqilabı başlayıb, Azərbaycanın da qarşısında ciddi vəzifələr dayanır.

COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi Azərbaycanın qüdretindən xəbər verir. Diger tərəfdən Azərbaycanın ekoloji sağlamlıq, yaşılan enerji ilə bağlı davamlı işi də qiymətləndirilir. Sosial siyasetin də daim prioritet olduğunu Prezident İlham Əliyev çıxışı zamanı vurgula-

di. Gösterdi ki, Azərbaycan vətəndaşları bundan sonra da sosial rıfah halında yaşayacaqlar və gələcəkdə bizim sosial-iqtisadi inkişafımızın uğurlarını hər kəs öz həyatında hiss edəcək".

ile sarsıtmaq mümkün deyil. Digər tərəfdən dövlət başçısı bir daha bildirdi ki, türk bərliyimizin daha da möhkəmlənməsinə ciddi ehtि-

yac var və biz bu ailə içerisinde daha tərəqqiyə yönəlik yaşaya bilərik. Bu istiqamətdə yəqin ki, qarşıda daha mühüm işlər görül-

cək. Həmçinin texnoloji islahatların aparılmasının vacibliyi də qeyd olundu. Dövlət lideri göstərdi ki, dünyada artıq 4-cü sənaye

Əli Kərimli indi də ekstrasenslik edir

Dağıdıcı müxalifət başbilənləri düzgünmədən, araşdırıb nəticə əldə etmedən fikir yürüdür, cəfəng iddialar, ittihamlarla çıxışlar edirlər. Sonradan isə delil və sübutlar ortaya qoyulur və məlum olur ki, Ə.Kərimli, Cəmil Həsənli, Arif Hacılı və digərləri bilerəkden və ya bilməyərekdən ciddi səhv'lərə yol veriblər. Lakin bu halda belə müxalif ünsürlər yol verdikləri kobud səhv'lərinə görə, üzrxahlıq etməyiblər, yanlış statuslarını sosial şəbəkələrdən silməyə məraq göstərmirlər. Əksinə, bir növ at kimi üzə durub demək isteyirlər ki, onlar mövgələrinde haqlıdırlar. 44 günlük Vətən müharibəsinə qədər "torpaqlarımızın azadlığı mümkün olmayıacaq" deyirdilər. Hətta aralarında elələri vardi ki, "bir kənd işğaldan azad edilsə, qulağımı kəsəcəm" deyirdi. Ərazi bütövlüyü müz və suverenliyimiz bərpa olundu. Xankəndi şəhərində, bayraqımız ucalıldı, hərbi parad keçirildi. Lakin boşdoğazlıq edənlər nə qulaqlarını kəsdilər, ne də ki sayıqlamalarına görə xalqdan üzr istədilər. Hətta nala-mixa vuran fikirlərinə davam etdiirlər. Laçında gömrük postu və sərhəd keçid məntəqəsi qurulan zaman başladılar "Qələbə yarımcıqdır" deye mənasız və cəfəng fikirlər səsləndirməye. Utanmaz məxlulqlar bu istiqamətdə bir xeyli vay-sivən qopartdılar. Lakin bu anormal fəaliyyət də uzun çəkmədi. Onlara daha bir sərt şillə 23 saat 44 dəqiqə çəkən antiterror əməliyyatları ilə bölgədəki bütün terrorçu hərbi birləşmələrin məhv edilib, ek-sər separatçı başların hebs edilərək istintaqa təhvil verilməsi ilə oldu. Oktyabrın 15-də isə Yeniməz Sərkərdə, Ali Baş Komandan, Prezidentimiz İlham Əliyev Xankəndi şəhərində xalqa müjdəli müraciət etdi və əzəmetli binanın qarşısında Azərbaycanın üçrəngli bayrağını ucaltdı. Bu qürurverici anları dünyanın əksər televiziyaları yayımladı, mətbuatları işıqlandırdı, dostlar millətimizə təbrik məktubları ünvanladılar. Yenə də Ə.Kə-

rimli, T.Yaqqublu, C.Həsənli, A.Hacılı öz məkərlə niyyətlərindən və qərəzli açıqlamalarından el çəkmədilər.

Əli Kərimli hələ də siyasi etik qaydalarını pozmaqla qeyri-ciddi davranışlarını nümayiş etdirir

2024-cü il fevralın 7-də keçirilən növbədən kənar prezident seçkilərində Xankəndi şəhərində səsvermədə iştirak edən Yeniməz Sərkərdə, Ali Baş Komandan İlham Əliyev və ailəsin bununla bir daha bütün bəşəriyyəti Xankəndinin, Ağdərənin, Xocavəndin, Şuşanın, Ağdərənin, Əskəranın, Xocalının və digər ərazilərin əbədi olaraq Azərbaycan dövlətinin ayrılmaz hissəsi olduğunu nümayiş etdi. Bu qəlebələrdən sonra Ə.Kərimli xalqdan üzr isteyib, siyasetdən getməli idi. Lakin görünüşü kimi, hələ də Ə.Kərimli siyasetdə var-gəl edir və hələ də siyasi etik qaydalarını pozmaqla qeyri-ciddi davranışlarını nümayiş etdirir.

Milli Cəbhə Partiyasının sədri, deputat Razi Nurullayev parlamentdə çıxışı zamanı bildirib ki, müxalifət olmaq olar, amma birinci dövlətçi olmaq lazımdır: "Barmağınızı qatlayın görək İsraildən başqa hansı ölkə cina-yətkarları, xüsusən də, cibində milyardlarla dollar daşıyan və dünyada söz sahibi olan birini tutub başına torba keçirsin? Ruben Vardanyan kimi bir avantüristi və terroru dəstekləyən cinayətkarı tutub damlamaq bilirsiniz nə deməkdir? O, ilon Maskin Mars planetini fəth etmek planından daha üstündür. Bu, ağılların kesmədiyi bir qəhrəmanlıqdır. Nə qədər gec deyil, birləş olun, düşmən dəyirmanına su tökməyin, xalqla, dövlətlə bir

olun ki, gələcək nəsillər siyasi tarix kitablarını oxuyanda sizni nifrətə anmasın! Sonda təklif edirəm ki, Prezident İlham Əliyev üçün bir orden, ad düşünək. O, təvəzükardır - deyə bir çox səsləndirilən təklifləri qəbul etməyəcək. Bu sahədə təkliflərim çoxdur və onu parlament rəhbərliyi ilə bölüşə bilərem. Yaxşı olar ki, təkliflər də parlament rəhbərliyi tərəfindən səsləndirilsin və məmənuniyyətlə dəstekləyəcəm".

Dağıdıcı müxalifətin cəmiyyətdən təcrid olunması dərinləşir

Azad və demokratik şəkildə keçirilən prezident seçkilərindən sonra dağıdıcı müxalifət və onların tör-töküntülləri məkrəndən ibarət olan pozucu əməllərini daha geniş şəkildə inkişaf etdirirlər. Demək olar ki, bütün cəbhəçilər tələ qismində oturublar sosial şəbəkələrdə, ancaq şər yazır, böhtanlar səsləndirirlər. Yenə də Ə.Kərimli əsas rolda çıxış edir. Yazdığı statusları fərqlidir. Bir saat əvvəl Qərbin müdafiəcisi rolunda çıxış edib, AŞPA-nın Azərbaycan haqqında qəbul etdiyi qərəzi qətnaməyə haqq qazandırıb, özünü qara rəngdən ibarət fikirlərini ifadə edirəsə, sonrakı saatlarda hökumətin ünvanına əsaslı ittihamlar tirajlayır. Dövlətərəsə münasibətlərə toxunmaqla özünü ağıllı politoloq kimi də təqdim etməyə çalışdığını hallar olur. Kor tutduğundan buraxmayan kimi, o da Rusyanın kölgəsini qılınclayaraq gümanlar üzerinde fərziyyələrini qeyd edir ki, guya

rəsmi Moskva Qarabağda sülhməramlıların qalma müddətini uzatmağa çalışır. Əli Kərimli statusunda yazır: "Qarabağ'a qayıtmak isteyən erməni əhalije bu təminati verən kim olsa yaxşıdır? Bu açıqlamanı Rusiya xərici işlər nazirinin müavini Mixail Qaluzin verib. Qaluzin bununla da kifayətlənməyib və hələ de Qarabağda saxlaşdırılan Rusiya ordusunun gerçek təyinatını da açıqlayıb: "Biz bu prosesə hər cur yardım göstərməyə hazırlıq, o cümlədən iştirakı böyük əhəmiyyət kəsb edən Rusiya sülhməramlı kontingenti vasitəsilə. "Xoruzun quyruğu açıq göründüm? Rusiya "sülhməramlılarının" hansı məqsədlə hələ de Qarabağda oturub qalmasının sırrı belli oldum? Hələ bununla da bitmir. Rusiya XİN müavini Azərbaycan dövlətini, ordusunu faktiki olaraq şərleyib ki, onlar olmasaçmış, Azərbaycan tərəfi erməni əhalini Qarabağdan salamat buraxmazmış. Qaluzin belə deyib: "2023-cü ilin sentyabrında Azərbaycanın hücumu zamanı Rusyanın səyələri, o cümlədən altı sülhməramlıının həyatı bahasına olmaqla, mülki əhali arasında əhəmiyyətli itkilərinin qarşısı alınıb".

Əli Kərimli 44 günlük Vətən müharibəsi başlayandan bu güne qədər ictimai siyasi həyatda baş verən hadisələrə özünün dayaz düşüncəsi, ağılsız yanaşmaları ilə münasibət bildirib. Əksər münasibətləri ele Qərbin qaranlıq dairələrinin və Ermənistandakı re-vanşistlərin mövqelərindən fərqlənməyib. İndiki məqamda Qaluzinin sayıqlamasına özünün cəfəng mülahizələrini irəli sürməsi hələ də onun siyasi bilgilərinin aşağı seviyyədə olduğunu təsdiqləyir. Çünkü bu məxlul anlaşılmış ki, rus sülhməramlılarının Qarabağda qalmasına dair qərarı Azərbaycan dövləti vermelidir. Ölkəmizin rəsmi şəxsləri bu yönələ məsləye münasibət bildirərkən birmənəli şəkildə rus sülhməramlılarının Qarabağda qalma müddətinin 2025-ci ilin noyabrında bitəcəyini qeyd ediblər. Bu rəsmi açıqlamalar Azərbaycan cəmiyyətini qane edir. Əminlik yaradır ki, Qaluzinin nə deməsindən, Lavrovun hansı fikir söyləməsindən asılı olmayaq, dövlətimiz 2025-ci ilin noyabrında rus sülhməramlılarına Laçın sərhəd kecid mətəqəsinin qapılarını göstərəcək.

İLHAM ƏLİYEV

Bir neçə ay idi ki, Zəngilan da daxil olmaqla şərti sərhədləri mizdə sakitlik hökm süründü. O cümlədən, qarşı tərəfdə də hər hansı aktivlik müşahidə edilmirdi. Lakin düşmənin hiyləgər olması da unudulmamalıdır. Belə ki, Ermənistan tərəfi həmin istiqamətdə Azərbaycan üçün "rahatlıq" yaradıb, daha sonra genişmiqyaslı təxribat törətməyi planlaşdırıldı. 12 fevral tarixində düşmən snayperindən mövqelərimizə atılan və hərbi qulluqçumuzun yarananmasıyla nəticələnən həmin atəş də məhz sözügedən genişmiqyaslı təxribatın sınaq atəsi idi...

Ən diqqətçəkən fakt budur ki...

Bunun ardınca isə Ermənistanın hərbi strukturlarının, habelə ölkə rəhbərliyinin metbuata "incident araşdırılacaq və səbəkəkarlar müəyyən edilərək cəzalandırılacaq" tipli açıqlaması da, əslində, açılan ateşin heç də hərbi-siyasi hakimiyətdəkilərdən xəbərsiz olmadığını kifayət qədər isbatladı. Ancaq ən diqqətçəkən fakt budur ki, təxribatın törədildiyi vaxt Azərbaycan sərhədçisi təmkinli davrandı və hadisədən qısa zaman sonra düşmənə "Qisas" əməliyyatı adı altında yetərinə, artıqlaması ilə cavab verdi. Verilen bu cavab dövlətimizin qətiyyətini, sərhədçilərimizin alyaq-sayıqlığını, yalnız sözügedən istiqamətdə deyil, eləcə də şərti sərhədlerin digər istiqamətlərində də istəni-

lən təxribata qarşı ağır cavab tədbirləri görüleçəyini həm düşmənə, həm də onun melum havadarlarına nümayiş etdirdi. Bir daha sübut olundu ki, baş qaldırmağa cəhd edən düşmənin başı əziləcək! Bu baxımdan, təxribatçı atəş açılmış post darmadağın edildi, yaralı sərhədçimiz isə qanı yerde qalmadı.

Düşmən həmin postu bərpa etməyə, yaxınlıqdakı digər mövqelərdən başını qaldırmağa cürət etmir

Beləliklə, düşmən təxribatın bədəlini 5 ölü, 8 yaralıyla ödədi. Onu da qeyd edək ki, sözügedən itki hələ rəsmi elan ediləndir. Son məlumatlara görə, 8 yaralının 7-sinin vəziyyəti ağır, 1-nin isə vəziyyəti orta ağır olaraq qiymətləndirilir. Erməni mediasının yazdırığına görə, düşmən həmin postu bərpa etməyə, yaxınlıqdakı digər mövqelərdən başını qaldırmağa cürət etmir. Belə ki, həmin ərazilər bilavasitə Azərbaycan sərhədçisinin qartal baxışları altında diqqətdə saxlanılır. Bu hadisədən sonra təxribatçı düşmən artıq yaxşı bilir ki, atacağı her addımın cavabı daha betər, daha ağır, daha acınacaqlı və onlar üçün daha faciəvi olacaq.

Prezident İlham Əliyev andicmə mərasimində bu məsələ barədə də danışdı

DSX bu əməliyyatla düşmənin həmin istiqamətdə həyata keçirməyə hazırlaşlığı genişmiqyaslı təxribatı fiaskoya uğradı, Müzəffər Ali Baş Komandanın sərhədçilərimizə olan etimadını, inamını daha da artırı! Xatırlatmaq yerine düşərdi ki, Prezident İlham Əliyev andicmə mərasimində bu məsələ barədə də danışdı, "Qisas" əməliyyatının düşmənə dərs, əsasən də, onlara ürek-

direk verən, üstümzə göndərən Qərb qüvvələrinə siqnal olduğunu, bizim qarşımızda heç kimin dura bilməyəcəyini qətiyyətlə bildirdi. Beləliklə, DSX-nin düşmənə vurduğu zərər onun məkrili niyyətini alt-üst etdi hərbi-siyasi müstəvəde sayını itirdiyimiz növbəti yerdəyişmələrə getirib çıxardı.

Ermənistanın hərbi-siyasi isteblişmenti də sözügedən post kimi darmadağın edilib

Belə ki, Ermənistan silahlı qüvvələri baş qərargah rəisi hər iki müavinləri, birləşmiş qüvvələr qrupunun komandiri, baş əməliyyat idarəsinin, baş qərargahın döyüş həzirlığı idarəsinin, baş qərargahın rabitə qoşunlarının, baş qərargahın strateji planlaşdırma idarəsinin rəisi vəzifələrindən azad edildi. Məhz bu çatlar sübut edir ki, Ermənistanın hərbi-siyasi isteblişmenti də sözügedən post kimi darmadağın edilib. Bizdən isə hadisələri tam diqqətlə gözləmek və düşmənin ağır məglubiyətlər seriyasını izlemek qalır...

Afət Tahirqızı

"Yeniyetmələrin psixi inkişafında ailənin rolü misilsizdir"

PSIXOLOQ DANIŞDI

“Yeniyetməlik yaşı elekə həssas yaş dönmədir ki, məhz qızların qadınlıq etalonları, oğlanların kişiye məxsus xarakter əlamətləri bu dönmələrdə daha da inkişaf etməyə başlayır". Bu sözləri SIA-ya açıqlamasında psixoloq Güler Memmədova deyib.

Psixoloq bildirib ki, onlarda mövcud olan bir çox iradi keyfiyyətlər - təmkinlilik, döyümlülük, mərdlik kimi keyfiyyətlər bu dövrde daha çox süretle inkişaf edir: "Bu dövrde oğlan ve qızlarda fizioloji cəhətdən elektrikli dəyişiklər baş verir ki, yeniyetmələr onlarda na baş verdiyinin fərqinə var a bilmirlər. Ona görə yeniyetmələr əksər vaxtlarda gərgin, əsəbi olur, ətrafin sanki onları anlamadığını, qəbullanmadığını düşünürərlər. Kişi və qadın rollarının öyrənilmesi dönməmində onlar müəyyən komplekslər yaşayırlar. Əgər tam və natamam ailədə böyük yeniyetmələr varsa, bəzən kompleks halında yaşayaraq qrup içinde özlərini tam inkişaf etməmiş, tam güvənlili hesab etmirlər. Biliyik ki, yeniyetmələr böyüklerin hərəkətlərini təqlid edirlər. Onlar həm də sosial varlıqlardır. Cəmiyyətdə də inkişaf edirlər. Onların hər birinin mənəvi inkişafı üçün valideyn terbiyəsi, səhbetləri, yanaşmaları mütləq vacibdir.

Bütün ailələrdə yeniyetmələr öz valideynləri ilə ünsiyyət tapıb, ünsiyyət qurub öz səhbetlərini edə bilirlər? Yeniyetmələrin psixi inkişafının formalşmasına ailənin rolü misilsizdir. Ailədaxili münasibətlərə uşaqlar qoşulduğunda həyatın müəyyən mənəvi sərvətlərini mənimseməye, hadisələrə qiymət verməyə başlayır, qarşılıqlı münasibətlərə daxil olarkən ailədən aldığı təriyəyə əsasən psixoloji rəy verir. Baci-qardaş, sinif yoldaşları, müəllim-sağird arasında müəyyən münasibətlər formalşır. Təriyə baxımdan yeniyetməyə tələb çox qoyulur. Həm onların o yaş dönməti təlim fəaliyyəti olduğundan yeniyetmələrə müxtəlif tələblər, "dərsini oxu, dərsini oxu" tələbi daha çox qoyulur. Valideynlərdən gələn bu tələblərə diqqət yetirməli, onlara paralel olaraq müstəqillik də verilməlidir, amma bəzən tarazlıq burada pozulur".

"Texnikanın inkişafı, telefonun, kompüterin həyatımıza birmənalı yansımıası dönməndə yeniyetmələr bezen bu balansı tam qoruya bilmirlər. Valideynlərin də hər biri uşaqlarına lazımi diqqət yetirə bilmirlər, çünkü işləyirler. Sadaladığımız meyarların çoxunu valideynlər uşaqlarına ötürə bilmir, onların cinsi təriyələri ilə məşğul olmaq mütemadı səhbet edib maraqla və meyillərini öyrənmək, uşaqlarla oturub sosial-siyasi mövzularda səhbet etmək, dünəyada baş verenləri analiz etmək, qarşılıqlı münasibətləri təhlil etmək kimi fikirləri yeniyetmələr aydınlıq getirməyənən onların inkişafında müəyyən boşluqlar yaranır. Ona görə onlar özlərini ifadə edə bilmirlər. Qeyd etdiyimiz kimi, cəmiyyətdə qarşılıqlı münasibətlərde müəyyən yanlışlıqlar edirlər. Yeniyetmə sənki mühitin içinde özü böyük, səhvini, doğrusunu analiz etməyə bilir. Düzgün kişi və qadın təriyəsi almaya bilirlər. Tədqiqatlar da göstərir ki, bu təriyə metodunda psixoloji, pedaqoji baxımdan bütün valideynlərdə eyni dərəcədə imkan olmur. Hər bir valideynin uşaqları və yeniyetmənin şəxsiyyətinin formalşamasına təsiri misilsiz, birmənalı əhəmiyyətli olur", - deyə o əlavə edib.

Söylü Ağazadə

"Yeni dövr iqtisadi İslahatların keçirilməsi üçün əlamətdar olacaq"

KOMİTƏ SƏDRİ

Azərbaycanın sürətli inkişafı, milli təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, ölkənin müdafiə qüdrəti-lən uğurlu İslahatlar, beynəlxalq aləmədə qazanılan qələbələr əlbəttə ki, ölkənin iqtisadi inkişafı ilə sıx əlaqədardır. Prezident İlham Əliyev ölkəyə rəhbərlik etdiyi 20 ildə iqtisadi hədəfləri düzgün müəyyən etməsi, bilavasitə xalqın sosial rifah halının yüksəldilməsinə göstərdiyi qayğı nəticəsində Azərbaycan dünyasının inkişaf edən dövlətlərinə birinə çevrilib. Əlbette ki, iqtisadi nailiyyətlər əldə olunmasa idi, bu gün düşmən üzərində tarixi qələbəmizden, insanların rifah halının yaxşılaşmasından və görülen uğurlu işlərdən dənişməq mümkün olmazdı. Bu məsələlər cənab İlham Əliyevin andicmə mərasimində bir daha gündəmə gətirilib. Ölkə rəhbəri çıxışının əvvəlində qeyd edib ki, bu 20 ildə çətin günlər yaşasaq da, birləşməsədən əsasən də, onlara nail olmuşuq. Sözsüz ki, bu uğurların önündə iqtisadi inkişaf, sosial rifah, ordumuzun möhkəmləndirməsi durur". Bu sözləri SIA-ya açıqlamasında Milli Məclisin komitə sədri Tahir Rzayev deyib.

Onun sözlərinə görə, dövlət başçısı öz çıxışında ilk olaraq diqqəti düşmən üzərində tarixi qələbəyə yönəldib: "Sözsüz ki, bunu təbii hesab etmək olar. Çünkü bu qələbə bizim undulmaz tariximiz, aqrılı-acılı günlerimiz Zəferidir. Bu qələbə məhz iqtisadi amillərlə mümkün olub. Çünkü Azərbaycan iqtisadiyyatı son illərdə dörd dəfəyə xəzin arıtasayı, ölkədə regionların sosial-iqtisadi inkişafı sayəsində çox mühüm dövlət proqramları həyata keçirilməsəydi, tarixi qələbələrimiz mümkün olmazdı. Cənab Prezident bütün bu sahələrə diqqəti cəlb etmək həm də yeni dövrün başlığındır. Şübhəsiz ki, yeni dövr yeni İslahatların həyata keçirilməsi ilə əlamətdar olacaq".

Deputat sözlərinə davam edərək bildirib ki, bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatı inkişaf-dadır və bu inkişaf üçün əldə olan bütün imkanlardan səməreli istifadə edilir: "Azərbaycanın valyuta ehtiyatları xeyli artmış, ixrac potensialı yüksəlmiş, iqtisadi İslahatların uğurla həyata keçirilməsinə təkan vermişdir. Ister gömrük, ister vergi orqanları, istərsə də digər müvafiq orqanlar iqtisadi nəticələrin əldə edilməsi üçün öz təkliflərini verir və yeni İslahat paketləri hazırlanır. Prezident İlham Əliyev andicmə mərasimində Azərbaycanın bundan sonra da inkişaf edəcəyinə, insanların yaşayış şəraitinin daha yaxşı olacağına öz inamını ifadə etməklə bərabər, İslahatların ardıcıl və səməreli həyata keçirilməsinə diqqəti yönəldib. Təbii ki, Azərbaycan xalqı bu vəzifələrinin həyata keçirilməsi üçün səfərbər olmalıdır. Düşünürəm ki, tarixi qələbəmizin qazanılmasında olduğu kimi, yeni dövrin vəzifələrinin həyata keçirilməsi uğrunda da xalqımız yumruq halında birləşəcək. Ölkə rəhbərinin başlığı ilə Azərbaycan iqtisadiyyatı daha sürətli inkişaf edəcək. Çünkü hədəflər ayındır, yol uğurludur və bu yolda hər bir vətəndaş öz səyini qoymalı, əlindən gələni əsirgəməməlidir".

Ləman Sərraf

Son vaxtlar ölkəmizin avtomobil parkının yenilənməsi üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirilir. Məsələn, yaşı 10 ildən çox olan minik avtomobilərinin Azərbaycan Respublikası ərazisindən getirilməsi qadağan olunub. Bundan başqa həm ölkəyə idxlə olunan, həm də ölkədə istifadə olunan avtomobilərlər utilizasiya vergisi tətbiq edilib ki, avtomobilin yaşı nə qədər çoxaldıqca bu vergi məbləği də müvafiq olaraq artır. Da-ha bir qərar isə həddən çox köhnəmiş avtomobilərin utilizasiyaya verildiyi zaman sahiblərinə müəyyən ödənişin edilməsi və bu məbləği yeni maşın alarkən istifadə edə biləcəyi ilə bağlıdır.

Utilizasiya kompensasiyası prosesə heç bir stimul yaratmır

Bu qərərlarda məqsədin ölkənin avtomobil parkının yenilənməsi olduğu göstərilər də, bu məsələ ictimaiyyət arasında birmənalı qarşılanmayıb. Bir çoxları bu qərərlərin tam ekseffekt verəcəyini istismardan çıxmışdır. Maşınların bərpə olunaraq yenidən dövriyyəyə daxil edilməsinə və köhnə maşınların qiymətinin bahalaşmasına səbəb olacağının düşünür. Çünkü tam yeni və ya yaşı 10 ilədək olan avtomobilin qiyməti hətta orta təbəqə vətəndaş üçün də elçətan deyil. Burada qiymətən azı 20 mindən başlayır. Lakin yerli bazar da qiyməti 10 min manat cıvarında olan normal maşınlar tapmaq mümkünündür.

Utilizasiya vergisinin maşının ili artdıqca daha da çoxalması da effektsiz tədbirdir. Çünkü vətəndaş təzə maşına nisbətən köhnə maşına görə ilə 20-30 manat artıq ödəyə bilər, amma məsələn 3-5 minlik maşınını satıb 20 min manatlıq maşın ala bilməz. Çünkü bu maşını utilizasiyaya verdikdə ona ortalama 1000 manat ödənilir ki, bu da ancaq salondan təzə maşın alındıqda istifadə oluna bilər. Salonda isə ən ucuz yerli yiğim avtomobilin qiyməti 17-18 mindir. 1000 manat güzəşt edildikdə qalan 16-17 min vətəndaş hardan alacaq? Kreditlə götürse belə, bu maşın ona azı 25 min manata başa geləcək. Bu halda vətəndaş uzun illər ayda 300-400 manatdan az olmayaraq vəsait ödəməlidir ki, bu da böyük eksriyət üçün mümkün deyil.

Bundan başqa, öz maşınının təkcə motoru 1000 manatdan çox edir. Digər detalları da satsa azı 2-3 min manat da eləvə gəlir elə edə bilər, o halda niye utilizasiyaya verib 1000 manat alınsın ki? Onsuz da təzə maşın ala bilməyəcək.

Köhnə maşından təzəsinə keçidin problemləri

Göründüyü kimi Azərbaycanda elan olunan utilizasiya şərtləri, ödəniləcək məbləğ vətəndaşlar üçün heç də sərfli deyil, bu sebədən heç kim bunda maraqlı olmayacağı. Bu halda yeganə çıxış yolu, dövlətin həmin maşınları real bazar dəyərinə ya da heç olmasa onun yarı qiymətinə alması, ölkədə yiğilən maşınları və xaricdən getirilən maşınları onlara maya dəyərinə vermesidir. Həm də faizsiz və uzunmüddətli kreditlə. Yalnız bu halda bu

Utilizasiya programı: bu şərtlər avtoparkı yeniləyə biləcəkmi?

Avtomobilin yaşı və texniki vəziyyəti fərqli anlayışlardır, köhnə yox, nasaz maşınlar problemidir

program effektli və ədalətli ola bilər. Üstəlik, həmin avtomobilərin detallarının güzəştli satışı təşkil olunmalıdır. Çünkü yeni model maşınların ehtiyat hissələri çox bahadır, demək, məsələ tekce maşını almaqla bitmir, onu saxlaya bilək də var.

Avtomobilərin gömrük rüsumu yüksək olduğundan əhəlinin 90 faizinin yeni və az işlənmiş maşın almaq imkanı yoxdur. Normal bir təzə və ya az işlənmiş maşın ölkəyə gömrük rüsumları ilə birgə 20-30 min manata gəlib çıxacaq. Lakin 10-15 min manata daxili bazarın saz vəziyyətde 10-15 ilin maşınlarını almaq mümkünündür. Yerli yiğim maşınların isə dediyimiz kimi keyfiyyəti və qiymət münasibəti uyğun olmadıqdan alicilar onları almaqda maraqlı deyillər.

Bir sıra vətəndaşlarımız ucuz və köhnə avtomobile yük daşıyı, xidmet göstərir, öz təsərrüfatı üçün istifadə edir və bununla dolanır. Salondan alınmış təzə maşınla o bunu edə bilməyəcək. Yeni maşınların təmir və servis xərcləri dəfələrlə baha başa geldiyindən bu maşınlarla həmin işi görməsi mümkün olmayaq. Deməli belə vətəndaşlara dövlət uzun müddəti kredit verməlidir ki, o il nisbətən yəni olan və texniki cəhətdən dənə yaxşı vəziyyətdə olan başqa bir işlənmiş maşın ala biləsin. Məsələn, 3-5 min manatlıq xarab maşınının əvəzine 10 min manata dənə yaxşı vəziyyətdə olan işlənmiş maşın ala biləsin. Bu halda dövlət onun maşınına bazar dəyərinə 3-5 min manata qəbul etməli, qalan məbləği (məsələn 5-10 min manat) ona kreditlə 5-10 il müddətində cüzi faizle vermelidir. Yalnız bu halda köhnə və yararsız avtomobil sahibləri bunda maraqlı ola bilərlər.

Avtoutilizasiya programı haqqda xarici təcrübə

Bir çox ölkələr avtoutilizasiya programını həyata keçirərək öz avtomobil parklarını yenileyib və nəticədə həm yol qəzalarının sayı, həm də ekoloji cırklənmə xeyli azalıb. Məsələn, Rusiyada demək olar ki, 15 ilə yaxındır ki, köhnə avtomobilərin utilizasiyası programı qüvvədədir. Dövlət bu programın həyata keçirilməsi üçün federal bütçədən hər il böyük məbləğdə vəsait ayrırlar.

Hər il vətəndaşlara Rusiya istehsalı olan 100 mindən çox müasir avtomobil satılır, dövlətin utilizasiya programının bütçəsi isə təxminən 1,5 milyard dollar cıvarındadır.

Dövlət texniki vəziyyəti bərabər olan maşınları münasib qiymətə alır və vətəndaşa yəni avtomobil almaq üçün güzəştli və uzunmüddətli kredit verir. Yerli avtomobilər belə vətəndaşlara daha ucuz qiymətə təklif olunur. Beləliklə, Rusiya öz vətəndaşlarını yerli marketlərə aid yeni avtomobiləri almağa həvəsləndirir. Nəticədə son 10-12 ilde Rusyanın avtomobil parkının yarıdan çoxu yenilənib. Üstəlik, yerli avtomobil modellərinin satışı kəs-

kin artırıb.

ABŞ-da da kütləvi şəkildə istismar müdafiəni başa vurmuş avtomobilər utilizasiya edilir, bu maşınların sahiblərinə normal ödəniş verilir və güzəştli kreditlə təklif olunur. Beləliklə, vətəndaşlar rahatlıqla avtomobilərini təzələyir. Əksər Avropa ölkələrdə də belədir.

Köhnə yox, nasaz maşınlar yığışdırılmalıdır

Hazırda Azərbaycanda təxminən 1,5 miliona avtomobil istismardır. Təxminən 1 milyon minik avtomobilinin yaşı (ölkə avtoparkının 70%) 10 ildən yuxarıdır. 20 faizinin isə yaşı 30 ildən çoxdur. Azərbaycanın avtomobil parkında 100 mindən artıq yaşı 40 il və daha yuxarı, 125 mindən artıq yaşı 30-dan yuxarı, 300 mindən artıq yaşı 20-dən yuxarı müxtəlif tip avtomobil var.

Avtomobilin yaşından onun texniki vəziyyəti ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Ele maşınlar var ki, yaşı 15-20 ildən amma 5 ilin maşınının dəfələrlə daha keyfiyyətli, dəha saz vəziyyətdədir. Dünyanın bütün ölkələrində 50-100 arası yaşı olan avtomobilər istifadə olunur, elbəttə, texniki vəziyyətinə görə yanaşılmalıdır. Əgər avtomobil texniki baxışdan keçə bilirsə, demək istifadeye yararlıdır.

Və ya əksinə, ele maşınlar var ki istehsal ilə nisbətən yenidir, amma ağır qəza keçirib və ya çox pis istifadə edildiyindən texniki vəziyyəti bərabər hələdən dəyişir. Yəni, 10 ilin maşını 20 ilin maşınının dənə pis vəziyyətdə ola bilər. Göründüyü kimi, proseslə bağlı hələ də aydın olmayan xeyli mürəkkəb məsələ var. Elə bir optimal yol tapılmalı və şərtlər ele ədalətli olmalıdır ki, köhnə avtomobil sahibləri bunda maraqlı olsun. Əgər hökumət maşın parkının yenilənməsini istəyirse idxlə olunan 10 ilədək yaşı olan avtomobilərə gömrük və vergi rüsumlarını minimuma endirməlidir. Ya da yerli yiğim avtomobiləri ucuz qiymətə və uzunmüddətli kreditlə təklif etməlidir. O halda vətəndaş uyğun qiymətə normal avtomobil əldə edə biləcək və özünün köhnə maşınını utuluzasiyaya verəcək.

Avtomobilərin idxlə rüsumu çox yüksəkdir

Son dövrlərdə hər il ölkəyə 50-100 mindən arası avtomobil getirilir. 2023-cü ilde bu rəqəm 88 mindən çox olub. Bunun üçün ölkədən 1,5 milyard dollar valyuta çıxıb. 2022-ci ilde 68 min 684 ədəd avtomobil idxlə edilmişdi (845 milyon dollar). Deməli, idxlə olunan avtomobil sayı 28 faiz, buna sərf edilən vəsaitin həcmi isə 79 faiz artıb. 2022-ci ilde idxlə avtomobilərinin orta dəyəri 12.3 min dollar oldu-

ğu halda, 2023-cü ilde 17.2 min dollara yüksələr, 40 faiz artıb.

2015-ci və 2017-ci illərdə tətbiq olunmuş yeni aksiz vergiləri, 2018-ci ilin yanvar ayında yeni gömrük rüsumu və 2019-cu ilin yanvar ayında daha bir yeni aksiz vergisi oldu. Keçən il yaşı 10 ildən artıq olan maşınların idxlə qadağan edildi. Bu ildə isə eləvə olaraq utilizasiya vergisi tətbiq edilir. Nəticədə idxlə olunan təzə modellərin qiyməti əhəlinin eksriyət üçün elçətməz səviyyəyə qalxdı. Hazırda bizi də avtomobil idxlə üçün vergi və gömrük rüsumları çox yüksəkdir. Ortalama halda maşının dəyəri qədər də rüsum ödənilməlidir. Yəni, 10 min manatlıq maşın üçün 10 min manat da vergi və gömrük rüsumu ödənməlidir.

Yeni avtomobilərin satışına zərbə vuran amillər

Təessüf ki, xaricdən bu qədər avtomobil getirildiyi halda yerli yiğim avtomobilərimiz satılmır. Problem onların keyfiyyətində və qiymətindədir. Vətəndaş baxır ki, 20 min manata keyfiyyəti zəif olan təzə yerli avtomobil almadaqansa, həmin pula xaricdən 5-10 il işlənmiş keyfiyyətli və dözümlü avtomobil ala bilər.

Sürücülərin çoxu qeyd edir ki, yerli maşınlar arzuolunan keyfiyyətdə deyil, üstəlik qiyməti və kredit şərtləri uyğun deyil. Əgər bu məsələ həll edilsə, onları alanların sayı artar.

Yerli avtomobilərin ən böyük payı dövlət orqanlarında ola bilərdi ki, bu da müxtəlif səbəblərdən baş tutmadı. Bir neçə il əvvəl ölkə prezidenti dövlət orqanlarını yerli maşınları almağa çağırıldı. İlk vaxtlar bu çağırışa cavab olaraq bəzi dövlət orqanları öz ehtiyacları üçün yerli yiğim maşınları alsalar da, sonralar bu proses dayandı. Bu gün biz əksər dövlət orqanlarının, idarəət, təşkilat və müəssiselerinin maşınlarının xarici istehsal olduğunu görürük. Halbuki, bu avtomobilər yerli maşınlardan 3-5 dəfə bahadır.

Hansısa memurun 50-100 minik maşında gəzməsi vacib deyil, dövlətin pulunu buna xərcləməyə dəyirməz. Ona görə də, hesab edirik ki, bu tələb rəsmi və qəti olmalıdır. Bütün dövlət təşkilatları yerli avtomobil istifadə etməlidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda demək olar ki, eksər sinif maşınlar yığıl-sədan, krossover, pikap, universal, xeçbek və s. Əgər dövlət orqanları, məmurlar, nüfuzlu şəxslər nümunə göstərib bu maşınları alsalar, adı vətəndaşlar da alırlar. Bu halda avtomobil sənayesi sürətli inkişaf edər. Getdikcə ehtiyat hissələrinin çoxunun ölkəmizdə istehsalı tətbiq oluna və böyük bir sənaye sahəsi yaranar.

Bir sözə, proses optimal və ədalətli şəkildə həyata keçirilsə, ölkənin avtomobil parkı 10 il erzində əsaslı şəkildə təzələnə bilər. Nəticədə həm qəzaların və ölümürlerin sayı azalar, həm də ekologiyamız daha az korlanır.

Elçin Bayramlı

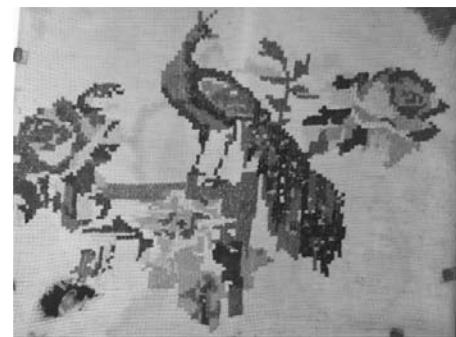
Ötən yazılarımın birində müasir dövrde əksər gənc oğlanın elindən bir iş gəlməmişdən, dəqiqəbaşı zəng edib evə usta çağırmasından, bununla bağlı da çoxsaylı problemlər yaşamasından səhbət açmışdıq. Bu gün isə əksər gənc qızın adı bir iynə saplaya, tikiş tikə bilməməsindən səhbət açmaq istəyirəm. Bunun səbəbi özümüzə yanaşı, həm də müasir təhsil sistemindədir. Çünkü əksəriyyətimiz dünəndən bu günə heç nə gətirə bilmedi. Təhsil sistemi isə müasirləşdikcə əmək təlimi dərsləri yoxa çıxdı. Neticə isə budur, göz qarşısında...

Hər evin bəzəyi qızlar

Qızlar evin bəzəyidir... Bu kəlam tək ona görə deyilməyib ki, qızlar gözəlli, zərifliy, hər biri bir çiçək olması ilə evləri bəzəyir. Bu kəlam həm də ona görə deyilib ki, qızlarımız gəlin köcdüyü evi səliqə-sahmanı, işi-güçü ilə bəzəyir. Evin hər künc-bucağını zinətləndirir. Bu işlərdən biri də təbii ki, tikiş işidir. Hər qızın ən birinci bacarmalı olduğu işlərdən biri...

Vaxt var idi ki, ana-nənələrimiz qızlarımıza tikiş işini ele bir səviyyədə öyrədirdi ki, onlar parça üzərinə rəngli saplara min bir naxış vururdu. Buna işləmə deyildi. Qızlar öz əlləri ilə işlədikləri bu işləmələri cehizlərə qoyur, gəlin köçəndə evlərini onlarla bəzəyirdi. Bu işləmələr tablo kimi divara vuru-

Qızlar tikiş tikə bilirmi? ..

lur, yastıq üzərini, süfrələri bəzəyirdi. Hər bir qızın qabiliyyəti ilkin olaraq bu işləmələri bacarması ilə müyyən edildi.

Qızlarımıza həm də xalça, kilim, palaz toxumaq öyrədildi. Elə ki, qız uşağı bir az böyüdü, nənələrimiz onları oturdurdu həna qarşısına, iplərlə, xalça toxuma alətləri ilə yavaş-yavaş tanış edirdi. Daha sonra xalçanın sadə yerlerini toxutdururdu. Bir azdan isə artıq qızlar eskizə baxmaqla əməlli-başlı xalça toxuyurdu. Vaxt o vaxt olurdu ki, artıq onlar gözəl bir sənət əsəri yaradırdı. Hər keçsin toxuduğu xalça isə yene də cehizinə daxil edilir və gəlin köcdüyü evin bəzəyinə çevrilirdi.

Elə ki, payız soyuğu, ayazı ilə qapını döydü, qız-gelinlər başlayırdı corab, şərf, köynək toxumağa. Nənələrimiz qızlara yun əyirməyi, ip düzəltməyi, rəngləməyi öyrəndi. Qızlarımı var idi ki, necə deyərlər, şagird gelib ustani keçmişdi, olmuşdular xalça və gözəl toxumaların əsl uстasi. Qardaş-yoldaşlarının, körpelərinin qış geyimləri bu qadınların zərif barmaqlarından ilmə-ilmə keçən geyimlərə çevrilirdi.

Qızlarımı parça biçib tikirdi. Elə paltarlar tikirdilər ki, onu illərin dərzisinin tikdiyindən fərqləndirmək çətin olurdu. Evin pərdəsini, yataq örtüyü, yorğan-döşək üzərini də elləri ilə tikir, evlerinin hər yerini zəhmətlerinin bəhrəsi ilə rövənqələndirirdilər.

Bax, bizim dünənimiz bu qadınlar idi. Bəs bu günümzdə necə, o qadınları görə bilirkim?

Sonralar isə...

Sonralar məktəblərimizdə əmək təlimi dərsləri keçirilməyə başlandı. Evlərde nənə-analarından əl işləri öyrənen qadınlar müəllim kimi bu bacarıqları şagirdlərə öyrətməyə

başladılar. Beləliklə, iynə saplamağı, tikiş tikməyi bacarmayan qız olmadı. Məktəblərdə bu işlər o qədər mükemməl öyrədildi ki, sonra ali təhsil almağa potensialı olmayan qızlar dərzilik sənətini seçir, texniki-peşə məktəblərində də təhsillərini davam etdiridikdən sonra dərzi kimi fealiyyətə başlayırdılar. Uzun illər bu peşə ilə həm qadınları zinətləndirir, həm də ailəsinin çörək pulunu qazanırdılar.

Məktəblərdə öyrədilən xalça toxuma işləri ilə gələcək xalçaçı qadınların təməli qoyulurdu. Onların toxuduğu xalçalar nəinki ölkəmizdə, hətta ölkə hüdudlarından kənarda təşkil edilən sərgilərdə sərgilənir, ən gözəl xalça kimi qiymətləndirilirdi. Belə qadınlardan müsahibələr alınır, oçerkələr, məqalelər yazılırlı. Onların əməyi bütün qızlara nümunə olaraq göstərilirdi.

Ölkəmiz sovet ittifaqının tərkibində olduğunu illerdə ikinci Cahan müharibəsi zamanı beş il ərzində döyüşən əsgər və zabitlər üçün cəbhəye minlərlə toxunma corab, şərf, elçək, köynək göndərmişdi. Bax, vaxtile nənələr, daha sonra isə məktəbler öyrətməsəydi, qız-gelinlər bunu bacara bilərdimi? Elə bütün bunlara görə də qızlara kiçik yaşlarından tikiş işi öyrədilməlidir. Hər bir qadın dərzi, xalçaçı, toxucu olmasa da, evinin tikiş işlərini görməyi bacarmalıdır. Ən azından iynə saplayıb həyat yoldaşının, övladının köynəyindən qopan düyməni tikməyi bacarmalıdır. Bir düymə, bir sökük üçün dərziyə gedilməyəcək ki...

Tikiş işi də dünəndə qalanlardan oldu

Təəssüflər olsun ki, biz dünəndə çox şeyləri qoyub bu günlərə geldik. Elə onlardan biri də tikiş işidir ki, bura xalça, digər toxuma işləri də elavə olunur. Elə bu işlərin

hər birinə gedən yol da bir iynə saplamaqdan keçir. Bir iynəni saplamağı öyrənən qız yavaş-yavaş tikiş tikir, sonra əlinə toxumaq üçün alətləri alır.

Lakin müasir texnologiyalar həyatımıza daxil oldu-olmadı, həyatımız bùsbütün dəyişdi. Artıq məktəblərimizdə də əmək təlimi dərsleri yetərli şəkildə tədris olunmur. Aşağı siniflərdə buna bənzər bir tədris prosesi var, lakin yuxarı siniflərdə əmək təlimi adlı bir fənn tədris olunmur. Odur ki, ilk bünövrəmin qoyulduğu məktəbdə övladlarımız əməyin sirlərinə yiyələnə bilmir. Neticə isə budur ki, oğlanlar evde bir elektrik lampasını dəyişə bilmir, bunun üçün usta çağırır. Qızlar isə iynə saplayıb bir söküyü tikə bilmir, bunun üçün kilometrlərlə yol qət edib dərziyə yollanırdılar.

Təhsilin müasirləşməsi, yeni metodların tətbiq olunması gözlə bir işdir. Lakin müasirlik o demək deyil ki, sən dənən yaxşı olanları bir kənara atasan. Axı illərlə əmək təlimi dərslerinin gözəl nəticəsinin şahidi olmuşdur. Bu gün məktəblərdə uşaqlara əməyin sirlərinin öyrədilməsinin nəyi pis ola bilərdi ki?..

Hər bir məktəbli sabah bir evin kişisi, qadını olur. Bəli, təhsil alırlar, daha sonra təhsillərini davam etdirib alım, professor da olurlar. Lakin unutmayıq ki, vaxtılık bizim alım kişilər həm də evlərinin ustası olub, kiçik işdən ən böyük işlərdək ustalığı özləri ediblər. Professor qadınlarımız olub ki, paltarlarını özləri tikib geyinib, ailədə her hansı bir tikiş üçün ömr boyu dərziyə müraciət etməyib. Lakin müasir dövrümüzdə burların hamisiniñ üzərindən xətt çəkib qoymuşqə bir kənara.

Tələfonlar, kompüterlər, internet, sosial şəbəkələr ötən illərin ənənələrini əlimizdən alıb. İndi hər kəs sosial şəbəkələrdə, telekanalların nümayiş etdirdiyi saysız seriallarda ilisib qalıb. Telefonlarda gün ərzində minlər

ile xəbərin içerisinde gəzisməklə vaxt keçirir. Odur ki, qadınlar artıq əvvəlki kimi yadan qısa tədarük görür, hətta elələri var ki, evin gündəlik yeməyini belə bişirmir, kənardan sıfariş edir. Kişilər artıq dünənki kişiler kimi deyil. Yalnız işə gedib, evə gəlirlər. Onların nə həyat-baca işləri ilə məşğul olmağa, nə də evdə yaranan kiçik bir problemi həll etməyə həvəsleri var. Beləliklə, yeni bir həyat tərzinə qədəm qoymuşq. O həyat tərzı ki, ötən illərdən onda əsər-əlamət belə yoxdur.

Bəs bu gedışla harayadək?..

Həqiqətən de maraqlıdır, bu gedışla haraya gedirik? Bütövlükdə dəyişen həyatımızın gələcəkdə bizim üçün hansı problemləri yaradacaqını heç olmasa, hərdən düşünürükmü?

İndi on qızdan birinin bir iynəni saplaya bilmesi şübhə doğurur. Buna inanmaq o qədər çətindir ki... Ona görə ki, evdə ana özü bacarmadığı işi qızına necə öyrədə biler?.. Bir də müasir analarda nədənse öyrətmək qabiliyyəti də əvvəlki ana-nənələrdəki kimi deyil. Ya qızlar öyrənmək istəmir, işdən boyun qaçırır, ya da ana bilmir, bu sebəbdən də öyrətmir. Etiraf edək ki, müasir qızlarda da əvvəlki qızlar kimi öyrənmək həvəsi qalmayıb. Bu həvəsi onlardan bəli, müasir texnologiyalar, sosial şəbəkələr alıb. Daha doğrusu bu texnologiya və sosial şəbəkələr qızlarımıza elindən vaxtı elə alıb ki, onlar bu işləri öyrənmək barədə əsla düşünür.

Bəs nəticə? Nəticə isə ondan ibarətdir

ki, dünənimizə bənzəməyən gənc nəsil yetişir. Xalça, toxuma kimi işlərin necə həyata keçirilməsi barədə anlayışı olmayan nəsil yetişir. Biz özümüz bu neslin bu formada olmasına şərait yaradınraq. Ele məktəblərdən əmək təlimi dərsini yüksəldirən bizlər deyilim? Bu dərslərdə qızlar kollektiv şəkildə bir-birinin həvəsinə ən azından iynə saplamağı, sökük tikməyi öyrəndi. Gələcəkdə ailə qurub, gəlin köçəndə isə özü ilə bərabər bacarıqlarını da yeni evinə aparırı.

Bu məsələ barədə düşünmək lazımdır. Təhsil Nazirliyi bilməlidir ki, cəmiyyətə tek ali təhsilli olan insan deyil, həm də əməyin nə olduğunu anlayan, kiçik bir işə zəhmət verməyə bacaran insanlar gerekdir. Odur ki, təhsil sisteminde dəyişiklik edilməli, əmək dərsleri yenidən tədrisə daxil olunmalıdır. Bəzi məktəblərdə STEAM sinifləri yaradılıb, burada müasir texnologiyaların sirləri aşınır, uşaqların yaradıcılıq qabiliyyəti bu dərslər vasitəsilə ortaya çıxarılır. Bu, təbii ki, yuxarı siniflərdə tətbiq olunur. Lakin STEAMaqədər aşağı siniflər əməyin müxtəlif sahələrini əzx etməlidir ki, zamanı gələndə STEAM-ı qavraya bilsinlər.

Biz ne qədər müasir təhsilə yiyələnsə də, unutmayaq, sabah bir evdə-bir ailə içərisində yaşayacaq və bizim gündəlik həyatımız olacaq ki, hər cür problemlə qarşılaşa bilərik. Bu, bizim üstünlüyümüz, müasirliyimiz olar ki, evimizin de işini bacara bilək. Bir su kranını dəyişmək, nasaz vəziyyətdə olan ütüye, tozsorana yeni həyat vermək özü bir elmi yaxşı mənimsəməyin nəticəsi deyilmə!

Evin hər tikiş işini qadının özünün həll etməsi necə, bu da bir elmi yaxşı bilməyin nəticəsi deyilmə? Odur ki, birtərəflə yox, hərtərəflə insan olmağa çalışaq. Məhz bu zaman dünənimizlə əlaqəmiz də kəsilməz, həm də gələcəyə əlibəş getmiş olarıq.

Mətanət Məmmədova

"Onlayn ticarət rəqabəti artırır"

MÜNASİBƏT

Onlayn ticarətin olması çox yaxşıdır, rəqabəti artırır". Bu sözleri SIA-ya açıqlamasında iqtisadçı-ekspert Xalid Kərimli deyib. O bildirib ki, onlayn ticarət satış kanallarından biridir: "Vətəndaşlar üçün əlavə üstünlük və imkanlar yaradır. Vətəndaş iş yerində oturaraq müqayisələr apara bilir, satış yerinə getmədən alış-veriş edə bilir, vaxtına qənaət edir, seçə bilir, müqayisə edir, bir qədər də ucuz ala bilir.

Onlayn ticarətə alış-veriş edən şəxslər aylıq 300 dollara qədər vergi ödəmir. Ənənəvi ticarətə məşğul olanlar sıfır məbləğindən vergi ödəyirlər. Bu da ənənəvi ticarətə onlayn ticarətə rəqabət aparmaq üçün çətinlik yaradır. Bunu

hökumət yaratmış olur. Bir tərəfdən güzəşt verir, bir tərəfdən də güzəşt vermir. Bu da haqsız rəqabət yaradır. Eyni zamanda, ciddi problemlər yaranır.

Bu, o demək deyil ki, vergi statusları eyni olsa, ənənəvi ticarət onlayndan daha ucuz olacaq. Çünkü ənənəvi ticarətdə əlavə xərclər var. Ənənəvi ticarətdə mağazanın saxlanma xərcləri, işçilər kimi nüanslar var. Bu, onlayn ticarətin üstün tərifidir. Həm də mağazanın olması ənənəvi ticarət üçün xərcdir, eyni zamanda da üstünlükdür. Alıcılar keyfiyyətə baxıb müqayisə edərək almaq isteyirlər. Hər ikisi sahibkarlıq növüdür, mövcud olmayı mütəqə lazımdır. Ənənəvi ticarət onlayn ticarətin bir çox üstünlüklerini öz biznes modelinə tətbiq etməlidir ki, rəqabət gücü artırsın. Belə də edirlər. Müxtəlif sosial şəbekələrdə reklamlar edirlər. Amma ümumi biznes mühitini korlayan əsas məsələ mehz birində virginin olması, digərində isə 300 dollara qədər virginin olmamasıdır. Bu, onlayn ticarətə sünü üstünlük yaradır".

Söylü Ağazadə

"Ailələrə sosial dəstək layihələri davamlı olmalıdır"

Ailədaxili münaqişələrin bir çox səbəbləri ola bilər. Ailə daxilində status, rol gözləmələri sahəsində problemlər olur. Azərbaycanda ailədaxili münaqişə keysərinin kontent təhlili belə deməyə əsas verir ki, münaqişələr, əsasən, psixoloji iqlimin pozulması fonunda baş verir və eskalasiya edir". SIA-ya açıqlamasında sosioloq Üzeyir Şəfiyev bildirib.

Onun sözlerinə görə, ailədaxili münaqişələrin bir qismi qısqanlıq səbəbindən, bir qismi maddi ehtiyac üzündən, eyni zamanda, kənar müdaxilələr nəticəsində baş verə bilir: "Konkret olaraq Əhməd Əhmədov keysinə gelincə, demək olar ki, bu hadisə bir qədər mühəbəsələndirilə bilən hadisədir. Çünkü hadisə törədənin sağlamlıq durumu ilə bağlı qonşuların, tanışların da dedişi kimi ciddi problem olub. Təəssüflər olsun ki, qətli törədənin məlum hadisəyə qədərki davranışları, hüquqazidd əməlləri, onun ictimai təhlükəli durumu düzgün qiymətləndirilməyib. Qətli törədənin psixobiografiyası, cinayət dosyesi çoxlu suallar doğurur. Bu baxımdan, hadisəyə hüquqi qiymət verildikdən sonra daha korrekt mənzərə aydın olacaq".

Üzeyir Şəfiyev bildirib ki, bütövlükde, ailədaxili münaqişələrə təsir edən faktorlar çoxdur: "İlk növbədə, ailəde psixoloji iqlim sağlam olmalıdır. Əks halda orada böyükən uşaqlar travmali böyüyür, cəmiyyətə kin püşkürür, deviant və delikvent davranışa meyilli olur. İkinci mühüm məqam uşaqların ekomühiti, yəni etrafı, sosiallaşma mühiti sağlam olmalıdır. Sosiallaşma mühiti kimi KİV-lər, sosial şəbəkə vahidləri, dostlar mühiti de sağlam olmalıdır. Təəssüflər olsun ki, bu gün KİV-lərdə, sosial şəbəkələrdə cinayət aləminin "qəhrəmanları" sanki ideallaşdırılır, uşaqlara kumur kimi təqdim olunur. Eyni zamanda, sosial şəbəkələrdə, internet resurslarında aqressiyani, intiharı körükleyen keysər sərgilənir. Bu, həm qanuna, həm əxlaqazidd davranışdır. Uşaq və yeniyetmələrin mənəvi-əxlaqi baxımdan sağlam formalaşması üçün ədəbiyyat da sözünü demeli, ədəbiyyat katarsis missiyasını yerine yetirməlidir. Çox efsus ki, sari informasiya, sari mesaj ötürən "ədəbiyyat nümunələri" gündəmi zəbt edir, uşaq və yeniyetmələrə qeyri-sağlam yön verir. Ailədaxili böhranları, münaqişələri tənzimlemek üçün ailə böhran mərkəzləri artmalı, funksional olmalı, bütün regionları əhatə etməlidir. Onlar sosial agentlər vəsítəsindən əlavə münəqişəli ailələri qeyd etməlidir, onlarla çoxprofili komanda ilə, o cümlədən, sosial psixoloji iş aparılmalıdır. Ailələrə sosial dəstək layihələri davamlı olmalı, ailələr sağlam əsaslar üzərində qurulmalıdır, ailə quran zaman qan testi ilə yanaşı, psixoloji test də tətbiq edilməlidir. Orta və ali məktəblərdə ailə dərsləri tədris olunmalıdır. Bu dərsləri feministizmin təsirində olmayan müəllimlər tədris etməlidir. TV-lərdə kvazisenarolrla münaqişəli ailələr efirə çıxarılmamalı, örnək ailələrlə bağlı portret verilişlər təqdim olunmalıdır.

Sevilin Abbasova

FELYETON

Nə etməli?

allah, ta demək-dən də yorulmuşuq, yazmaqdan da.

Nə etməli?

Nə qədər demək, nə qədər yazmaq olar? Axi bu dilin günahı nədir ki, illerdər, insanlardan çək-dikcə çəkir?

Nə etməli?

Biri ona rus dili yamayırlar, biri türk dili, biri ingilis dili...

Nə etməli?

***

O gün qəzet köşklərinin birinin qarşısında dayanmışam. Qəzet alıram. İki genç qız yaxınlaşdı köşkə. Gördüm ki, birbaşa üstünmə gəlirlər, heç növbə, sıra gözləmək fikirləri yoxdur, bir kənara çəkildim. Çəkildim, çünki hiss etdim ki, elə başımın üstündən satıcıya müraciət edəcəklər.

Salamsız, sabahsız, qızlardan biri:

-Sizdə poşete var?

Satıcı:

-Nə?

-Poşete.

-Ay qızım, anladam, nə istəyirdiniz?

Bu dəfə görünür qız təbindən çıxdı və hirs-i:

-Poşete də, poşete...

Satıcı:

Göstərə bilərsiniz, vallah, nə istədiyinizi anladam.

Bu dəfə isə qız daha çox hırslandı və satıcıya nə desə yaxşıdır?

-Bilmirsinzə, burada nə üçün oturmusunuz.

Satıcı:

-Ay qızım, burda nə üçün oturmağımı özüm bilərəm. San zəhmət olmasa, bir Azərbaycan dilində danış, görüm, nə deyirsən?

-A, siz bilmirsiniz, poşete nədir?

Satıcı:

-Xeyr, bilmirəm, bilmək də istəmirəm.

Gördüm ki, bunlar dalaşacaqlar, müdaxile etməli oldum:

-Kağız çanta deyir, əmi.

Satıcı qızışdı, nə qızışdı:

-Ay bala, niyə öz dilimizdə danışmırınız?

Hələ bir üstəlik məni də günahkar çıxarırsınız.

Mən nə bilim poşete-moşete nə deməkdir? Az

qalırsan ki, məni döyəsən də hələ. Sən haradan öyrənmişən bu poşete sözünü. Həm də ki, ele bir əda ilə tələffüz edirsen ki, heç nə anlamış olmur. Yox, burada poşete-zad yoxdur.

Qızlar çox narazı şəkildə, necə deyərlər, satıcıya əməlli-başlı yuxarıdan aşağıya baxırlar və köşkdən ayrıldılar. Aralarında danişdiqları sözləri eşitdildim:

-Köhnəliyin qalığı, bilmir ki, poşete nədir...

Mənim də ki, cin vurub başıma, lakin nə etməli?

İndi gənclərimizin əksəriyyəti belədir ey...
Bax bunlarla nə etməli?

***

Hələ bu harasıdır ki... Çix şəhəri gəz, dolaş. Büyük ticarət mərkəzlərindən, restoran, kafə, şadlıq saraylarından tutmuş kiçik mağaza, marketlərdən tanıtım lövhələrinə nəzər sal, onda bax, otur bu dilin dəri-sərini ağla. Bir neçə saat dayan Küçədə, etrafı müşahidə et, otur parkda etrafə qulaq ver. Neçə-neçə belə gənc oğlan, qız görəcəksən, dilimiz qarışdırıb danişdiqları sözləri eşidəcəksən. Onda bu dilin başına gələnləri anlayacaqsan və deyəcəksən: nə etməli?

***

Nə etməli?

Heç nə, oturub əməlli-başlı düşünməli. Düşünməli ki, ay qardaşlar, ay bacılar, gəlin görək Türkiyedə bir nəfər türk köşkə yaxınlaşır bizim dilimizdə ne isə istəyər? Gəlin görək, rus, ingilis ticarət mərkəzinin, restoran, kafə, market, ne bilim nələrinin üzərinə Azərbaycan dilində bir cələm söz yazar? Və yaxud da Küçədə, filanda dilinə bir cələm bizim dilimizdən söz qatar?

Nə etməli?

Heç nə, nə edəcəyik? Oturub özümüz özümüzə əməlli-başlı gülməliyik.

***

Hə, daha nə etməli?

Nə etməli, özümüz özümüzə güllerənən bəlkə o qəhəqəhələrdən oyanıb özümüzə gələ bilerik. Bunu etməli. Etməli və aylımlı. Dilimizə qayıdb, öz dilimizdə danışmalı. Bircə kələməsi də o dılı, bu dılı satmamalı. Çünki ana dili satılığa layiq deyil. O, gözümüzzdür, gözümüzü qoruduguımız kimi onu da qorunmalyıq.

Nə etməli?

Deyilənləri eşidib, riayət etməli. Daha heç nə...

***

Mətanət Məmmədova

Manatla olan problemlə kreditlər niyə artıb? İQTİSADÇI AÇIQLADI

"Son illər insanların gəlirləri azalıb, xərcləri isə artıb ki, bu da kreditlərin geri qaytarılmasına mane olur. Vətəndaş istər biznes, istər istehlak, istərsə də digər məqsədlər üçün bankdan aldığı kreditlə problemlərini həll etmək, yaxud özüne biznes sahəsi yaratmaq istəyir, amma bu mühiti yarada bilmədiyi üçündə vəsait heç bir işə yaramır, üstəlik, borcunu geri qaytara bilmir. Nadir hallarda isə problemin səbəbi vətəndaş məsəliyyətsizliyi ilə bağlıdır. Yəni, bəzi şəxslər gəlirləri olsa da, olmasa da borcunu ödəmək istəmir". Bu sözleri SIA-ya iqtisadçı ekspert Fuad İbrahimov deyib. Onun sözlerinə görə, 2015-ci ildə baş verən hər iki devalvasiyadan sonra ölkədə dollarla kreditlərin verilməsi dayandırılıb: "Ödənilən borclar isə həmin illərdə qalan və probleme çevrilmiş kreditlərdir. Hökumət bunların faizlərini ləğv etse də, əsas mebləği saxlayır. Vətəndaşlara da şərait yaradıb ki, dollarla olan borclarını tədricən ödəsinlər. Buna görə de xarici valyutada olan problemlü kreditlərin statistikada xüsusi çəkisi getdikcə azalır. Əslində statistika açıqlanarkən, belə məlumatlar da eks olunmalıdır. Ancaq bu olmadığı üçün milli valyutada olan kreditlərin artması ilə bağlı problemlər ortaya çıxır".

Ekspertenin sözlerinə görə, mövcud problemlərə baxmayaraq, milli valyutada olan kreditlər geri qaytarılır: "Sistem dayanmadan və fasilesiz işləyir. Bir qrup kreditini qaytarır, digər bir qrup isə yeni kredit alır. Problemlü kreditlərin həcmi artırmasına gəlinəcə, bu sahəyə nəzarət gücləndiriləmeli və "Asan Xidmet" kimi idarəetmə üsulu tətbiq edilməlidir. İkinci səbəb isə biznes mühitinin olmaması ilə bağlıdır. Aidiyyatlı organlar iş qurmaq istəyən şəxslər sənədlərini tez bir vaxtda hazırlayaraq, təqdim etməli və ona lazım portret verilişlər təqdim olunmalıdır".

Ləman Sərraf

Bərpa olunan enerji dünyanın ömrünü uzadacaq

Dünyanın sürətlə artan dəhalisinin və inkişaf etməkdə olan sənayenin enerji istehsalı ilə istehlaak arasında fərq getdikcə artır. Qlobal enerji istehlakının 2035-ci ilə qədər 1998-ci ildə istehlak edilən enerji-dən iki dəfə, 2055-ci ildə isə üç dəfə çox olacaqı təxmin edilir.

Digər tərəfdən, neft, təbii qaz, kömür və nüvə enerjisi kimi "bərpa olunmayan" ənənəvi enerji mənbələri ətraf mühiti və insan sağlamlığını getdikcə daha çox hədələyir. Ənənəvi enerji mənbələrindən, nəqliyyat, yaşayış və sənaye sektorlarında geniş istifadə problemi daha da mürekkebələşdirir.

Dünyada meşələrin sayının azalması qalıq yanacaqların yandırılması nəticəsində ayrılan karbon qazının (CO₂) miqdarının artması ilə nəticələnir. Bu qaz, atmosferdəki qazlarla birləkət gələn işığının yer üzündə eks olunmasının qarşısını alır. Bu şəkildə "istixxan effekt" yaranır və iqlim dəyişikliyinə sebəb olur. Qlobal istileşmənin bu şəkildə artmağa davam edəcəyi təqdirdə 2040-ci ilə qədər dəniz seviyyesinin bir metrə qədər yüksələcəyi və bu halda dünyanın ən böyük şəhərlərinin su altında qalacağı təklif edilir.

Bərpa olunmayan enerji immun sistemimizi çökdürür

Qalıq yanacaqların yanması nəticəsində ayrılan qazlardan biri olan karbonmonoksit (CO) organizmdəki oksigen miqdarını azaldaraq ölümə səbəb olur, kükürd dioksid (SO₂) isə xərçəngə səbəb olur. Təbii qazın yanması nəticəsində yaranan qoxusuz və görünməz azot oksidi (NO) atmosferdəki digər qazlarla vəhdət təşkil edərək orqanızmin immun sistemini çökdürür. Son illər kütləvi şəkildə immun çatışmalığı problemi yaşamadığımızın əsas səbəblərindən biri de məhz budur.

1970-ci illərdə bir çox sənayeləşmiş ölkələr tərəfindən atmosferin çirkəklənməsinin qarşısını almaq üçün tədbirlər görülməye başlasa da, atmosferdə bu tullantıların yayılması, habelə transsərhəd təsirlərin ya-

ranmasının qarşısını almaq mümkün olmuşdur. Külek, yağış, qar, firtina, qasırga kimi təbiət hadisələri ilə yanılan çökək hava insan sağlığının ziyan vurmağı, torpaq və su ehtiyatlarında turşuluğun artmasına səbəb olmağa, bəzi canlı növlərinin məhvini səbəb olmağa hələ də davam edir.

Proqnozlara görə neftin 50, təbii qazın ise 200 ildən sonra tükenməcəyi ehtimalı var, buna görə də bəşəriyyət təbiətə uyğun, təmiz və nisbətən ucuz enerji mənbələri axtarmalı idi. Bu kontekstdə, zaman baxımından daha uzunmürlü və tükənməz olan, həmcinin dünyanın hər bir bölgəsində mövcud ola bilən bərpa olunan enerji mənbələrindən daha geniş istifadə istiqamətində addımlar atılmağa başlanıb.

Istehsal istehlaka adekvat deyil

Bərpa olunan enerji, təbiətin öz təkamülü ilə yenidən eyni formada eldə edilə bilən enerjlərə deyilir. Bərpa olunan enerji mənbələrinin ən mühüm xüsusiyyətləri, karbon dioksid emissiyalarını azaltmaqla ətraf mühitin mühafizəsinə destək olmasına, daxili qaynaqlar olduğu üçün enerji almaq üçün xaricdən asılılığın azaldılması və məşğulluq imkanlarının artmasına töhfə verməsi kimi bir çox üstünlüye malik olmalıdır. Yəni, bərpa olunan enerji resursları elçətandır, eldə edilməsi asandır. Bərpa olunan enerji mənbələri, biokütə enerjisi (bioqaz), külek enerjisi, gənəş enerjisi, hidroelektrik enerjisi, geotermal enerji, dalğa enerjisi, hidrogen yanacağı enerjisi, qabarmanın çökülmə enerjisi, dünya okeanının termik enerjisi hesab olunur. Hazırda ekoloji cəhətdən təmiz alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən elektrik enerjisinin istehsalında ABŞ, Rusiya, Kanada, Almaniya, Finlandiya, Norveç, Danimarka, İspaniya, Çin, Yaponiya və digər inkişaf etmiş ölkələr xeyli öndədir.

Atmosferi çirkəldirən zəhərli qaz və hissəciklərin olmaması, bərpa olunmayan enerji mənbələri ilə müqayisədə daha az istismar xərcələri tələb edir. Kənd təsərrüfatı sektorunda istifadəsinə görə hidroener-

getika və su bəndləri əvəzsiz hesab edilir. Bu gün dünyada potensial hidroenerjinin yalnız üçdə biri istifadə olunur. Bu göstərici dünya elektrik enerjisi istehsalının 17%-ə uyğundur.

Digər tərəfdən, böyük su anbarlarının tikintisine qarşı olan Dünya Bankı bu istiqamətde siyasetini dəyişməyə başlayıb. Enerji istehlakı, orta hesabla digər dünya ölkələrindən xeyli aşağı olan ölkələrdə vəziyyət dəyişir. Sürətə artan əhalinin tələbatını ödəmək üçün, qısa müddədə daha çox enerji eldə edilməlidir. Bu isə ancaq iri miqyaslı anbar layihələrinin həyata keçirilməsi ilə mümkün olacaq.

Ağaclar bərpa olunan enerji mənbəyi olmamalıdır

Geotermal enerjidən elektrik enerjisi istehsalı, dünyada ilk dəfə olaraq İtaliyada həyata keçirilməyə başlandı və bu gün Amerika, Philippin və Yeni Zelandaçı başda olmaqla 22 ölkədə 8274 MVT elektrik enerjisi istehsal olunur. Ağac bərpa olunan enerji mənbəyi kimi əhəmiyyətli potensiala malik olsa da, sürətli istehlakı səbəbindən "bərpa olunan" xüsusiyyətini itirməyə başlayıb. Hazırda dünyada 1 dəqiqədə 50 hektar meşə məhv edilir. Biokütə və dəniz enerjisi ən təmiz enerji mənbələri hesab edilsə də, qlobal miqyasda onların ümumi enerji istehsalına töhfəsi cəmi 1%-dir.

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın
İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə
"Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi"
istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb*

Dünyada günəş enerjisindən istilik almaq texnologiyaları da tədrisən inkişaf edir. Ölkəmizdə de alternativ enerjidən istifadə yolunda ciddi addımlar atılır. Günəş və külek alternativlərindən, habelə su vasitəsi ilə enerji almaq əsaslarından istifadə edilir. Bu istiqamətde həyata keçirilən işlər zamanla sürətlənir, tətbiq sahələri genişləndirilir. Bakının külekler şəhəri olması, bu enerji növündən çox fayda eldə edə biləcəyimiz deməkdir. Çünkü, səs-küyünün çox olması, televiziya və radio dalğalarının yayılmasına mənfi təsir göstərməsi, quşlara zərər ver-

mart ayında Almanıyanın Berlin şəhərində BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyası üzərində ali qərarların verilməsi üçün yaradılmış qurumdur. COP bu konvensiyanın en üst qərarverici orqanıdır. Konvensiya tərəfdəş olan, onu ratifikasiya edən ölkələr COP-da təmsil olunurlar. Hazırda bu ölkələrin sayı 198-dir. COP-un missiyası konvensiyadan irəli gelən tələblərin, tövsiyələrin icrasına nəzarət etməkdir. Bu tələblər əsasən qlobal istileşmə tempini səngitmək, qlobal istileşməyə məruz qalan ərazilərin adaptasiyasına dəstek olmaq və 2050-ci ilə qədər "0" emissiya nail olmaqdır. Hər il keçirilən konfrans (COP) rəhbərlik və ev sahibliyi BMT-nin 5 regional qrupunu təmsil edən 198 ölkənin səsvermesi ilə seçilir. Bunlar Afrika ölkələri, Asiya ölkələri, Latin Amerikası və Karib ölkələri, Mərkəzi və Şərqi Avropa ölkələri, Qərbi Avropa və digər ölkələrdir.

COP28 adlandırılan 28-ci konfrans 2023-cü ilin 30 Noyabr-12 Dekabr tarixlərində Birleşmiş Əməkdaşlıqların Dubay şəhərində keçirilib. Növbəti, COP29 olaraq adlandırılan konfrans 2024-cü ilin 11-24 noyabr tarixlərində Bakı şəhərində keçirilecek. Buna, COP28 konfransında iştirak edən 195-dən çox ölkənin yekdilliklə səsvermesi nəticəsində qərar verilib. Bakıda keçiriləcək COP29 konfransı çərçivəsində dünyanın təxminən 190-dan çox ölkəsinə təmsil edən 80-100 min nəfər qədər nümayənde heyətinin qəbul edilməsi gözlənilir. COP29, ölkə tarixində keçiriləcək ən böyük tədbir kimi xarakterizə olunur. Bu, həm ölkəmizin beynəlxalq arenada adının təkrar duyulması baxımından, həm de turizm potensialının artması, yerli, regional və beynəlxalq miqyasda kapitalın gözlənilməsi baxımından olduqca faydalı olacaq.

COP28-in dekabrın 11-de keçirilən plenar iclasında çıxış edən Azərbaycanın ekologiya və təbii sərvətlər naziri Muxtar Babayev qeyd edib ki, qarşılaşdırılmış problemlər kollektiv fəaliyyət, razılışdırılmış ümumi məqsəd və isteklərə sədəqət tələb edir. Azərbaycan İqlim Dəyişikliyi ilə mübarizədə birgə səyərin əhəmiyyətini anlaysı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nümayiş etdirdiyi güclü siyasi iradə və Şərqi Avropa Qrupunun üzvü olan dövlətlərin Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etmek üçün ölkəmizin namizədliliyini dəstəkləməsi bugünkü uğurumuzda həllədici rol oynayıb".

COP28 konfransında Azərbaycanın mədəniyyətini, tarixini, təbiieti və qazandığı uğurları əks etdirən videoçarx nümayiş olunub. COP-a ev sahibliyi bir qayda olaraq BMT-nin beş regional qrupu arasında rotasiya edir. Hər regional qrup öz üzvlərindən bu konfransı təşkil edəcək bir ölkənin namizədliliyini irei sümək üçün qərar qəbul etməlidir.

COP nədir, Azərbaycana nə fayda verəcək?

COP (Conference of the Parties; Tərəflərin Konfransı) 1995-ci ilin

Lale Mehrali

"SƏS" qəzeti abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR. AŞAĞIDAKI YAYIM ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azeroçt Poçtdaşımı Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressinform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı, təbrik və başsağlıqlarınızı dərc etməyə hazırlıq!

Möhtərəm Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan!

**Sizi növbədənkənar Prezident
seçkilərində möhtəşəm qələbə
qazanaraq yenidən Azərbaycan
Respublikasının dövlət başçısı
seçilməniz münasibəti ilə səmimi
qəlbdən təbrik edirik!
Sizin bu qələbəniz Zəfər
qələbəsinin davamıdır və tarixi
Azərbaycan torpaqlarının geri
qaytarılmasının başlangıcıdır.
Sizin rəhbərliyiniz ilə doğma
Azərbaycanımızın bundan
sonra da yeni-yeni zəfərlərə imza
atacağına inanır və bu yolda
dövlət başçımıza uğurlar
arzulayıraq!**

*“Tovuz Baltiya” LTD-nin baş direktoru
Naiq Məmmədhəsənov*

İLHAMLA İRƏLİ!

“İşgaldən azad edilən ərazilərdə turizmlə bağlı nəhəng layihələr var”

“İşgaldən azad edilmiş ərazilərdə infrastruktur layihələr başa çatdıqdan sonra ilk olaraq insanlar üçün iş yerləri açılacaq. Hansı ki, bu istiqamətdə bəzi ərazilərdə artıq mühüm işlər görülüb”. Bu sözləri SIA-ya açıqlamasında millet vəkili Rüfət Quliyev deyib. Deputat bildirib ki, yaşıl enerji isə işgaldən azad edilmiş ərazilərdə tətbiq edilməklə iqtisadiyyatımıza mühüm töhfə verəcək: “Qeyd etmək lazımdır ki, işgaldən azad edilmiş ərazilərdə qiymətli yeraltı sərvətlərimiz var. Həmçinin tarixən kənd təsərrüfatı da Qarabağın mühüm iqtisadiyyat sahələrindən biri olub. Bundan başqa ərazilərimizdə turizmlə bağlı nəhəng layihələr var. Bütün bunlar nəticə etibarilə ölkə iqtisadiyyatında xüsusi yərə sahib olacaq”.

Magistratura təhsili almaq vacibdirmi?

“Magistratura təhsili ixtisas üzrə biliklərin dərinləşdirilməsinə və professionallaşmasına xidmət edir. Magistratura təhsil səviyyəsində ixtisaslaşmalar üzrə elmi-tədqiqat və ali təhsil müəssisələrində elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmaq hüququna malik olan ali təhsilli mütəxəssis hazırlanır”. SIA-ya açıqlamasında Elm və təhsil eksperti Rizvan Fikrətoğlu bildirib. Onun sözlərine görə, şəxs öz sahəsini inkişaf etdirmək və mütəxəssis olmaq üçün magistr təhsili almalıdır: “Həmçinin akademik fəaliyyətlə məşğul olmaq, eləcə də universitetdə pedaqoq kimi çalışmaq üçün təhsilin bu pilləsinə bitirmək vacibdir. Bəzi hallarda isə tələbələr ixtisasını deyişmək üçün magistr təhsilinə üz tuturlar. Bundan başqa, dövlət qulluğu və digər vezifələrdə rəhbər kimi çalışmaq üçün magistr tələb kimi qoyulur. Başqa sözə, vezifə və maaş artımı baxımından da, magistr təhsilinən önemi böyükdür.

Müşahidələr göstərir ki, magistr təhsil pilləsinə başa vurmuş gənclərin çoxu növbəti pillələrə baş vurmurlar. Belə olan halda, haqlı sual ortaya çıxır: Əgər bakalavr təhsilini davam etdirmək istəmirse və bu istiqamətdə xüsusi bir planı yox idisə, əlavə 2 il magistratura üzrə təhsil almaq nəyinə lazımdır? Bakalavrlar bəzən isə daha iki il “oxumaq”, hərbi xidmətdən möhlətinə iki il də uzatmaq üçün təhsilin bu pilləsinə üz tuturlar. Zərurət və ya “bəhanelər”dən asılı olmayaraq, magistratura üzrə təhsil almağın mənfi tərəfləri ola bilməz. Həyatın hansısa mərhələsində ali təhsilin bu səviyyəsi qarşımıza baryer kimi çıxır. Bu baxımdan magistr təhsili təbliği edilməli, bu istiqamətdə gənclərin təhsil almaları vacib hesab edilmək yanaşı, müsbət qiymətləndirilməlidir”.

Sevilin Abbasova

**Baş redaktor:
Bəhrəz Quliyev**

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnömrə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNÇƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL

YANVARIN 11-DƏN ÇİXIR

Tel: 598-33-90

Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə biler.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 2900